

คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์
เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้

พ.ศ. 2547

ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ อาจเกิดลูกหนี้ประเภทต่าง ๆ และเมื่อมีการติดตามทวงถามหรือเรียกเก็บหนี้ได้ไม่ครบถ้วน หรือเกิดปัญหาจนต้องมีการดำเนินการใด ๆ และท้ายที่สุดจำเป็นต้องตัดจำหน่ายออกจากบัญชี

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประกอบกับคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ 75/2545 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2545 เรื่อง มอบอำนาจให้ปฏิบัติกรแทนนายทะเบียนสหกรณ์ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับมอบหมายการปฏิบัติกรแทนนายทะเบียนสหกรณ์ จึงกำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ขึ้นเพื่อให้สหกรณ์มีวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมในแนวทางเดียวกัน โดยคำแนะนำแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความหมาย

ส่วนที่ 2 วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับลูกหนี้

ส่วนที่ 3 การแสดงรายการในงบการเงิน และการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ส่วนที่ 4 ตัวอย่างการปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้

ส่วนที่ 5 การถือปฏิบัติ

ส่วนที่ 1 ความหมาย

ลูกหนี้ หมายถึง สิทธิเรียกร้องที่สหกรณ์จะได้รับชำระหนี้จากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเงินสด สินค้า หรือบริการ ซึ่งชื่อของลูกหนี้จะแตกต่างกันตามลักษณะของธุรกิจที่ก่อให้เกิดลูกหนี้ และลักษณะการเกิดสิทธิเรียกร้องนั้น

หนี้สูญ หมายถึง ลูกหนี้ที่ได้ติดตามทวงถามจนถึงที่สุดแล้วแต่ไม่ได้รับชำระหนี้ และได้จำหน่ายออกจากบัญชีลูกหนี้

หนี้สงสัยจะสูญ หมายถึง ลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ และถือเป็นค่าใช้จ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น แต่ยังไม่ได้ตัดจำหน่ายออกจากบัญชี

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ หมายถึง จำนวนที่กันไว้สำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ และถือเป็นบัญชีปรับมูลค่าที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงเป็นรายการหักจากบัญชีลูกหนี้ในงบการเงินเพื่อให้คงเหลือเป็นมูลค่าสุทธิของลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บได้

การตัดจำหน่ายหนี้สูญ หมายถึง การโอนปรับปรุงทางบัญชีเพื่อตัดจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีลูกหนี้ในกรณีที่ไม่สามารถเรียกเก็บหนี้จากลูกหนี้รายนั้นได้เป็นที่แน่นอนแล้ว โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

หนี้สูญรับคืน หมายถึง ลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีแล้ว แต่ภายหลังสามารถเรียกเก็บหนี้ได้ ซึ่งถือเป็นรายได้ของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น

ลูกหนี้คลาดเคลื่อน หมายถึง ลูกหนี้ที่เกิดจากผลต่างระหว่างยอดรวมของบัญชีย่อยที่ต่ำกว่าบัญชีคุมยอดลูกหนี้

ส่วนที่ 2 วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับลูกหนี้

1. วิธีการบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ประเภทต่าง ๆ

1.1 ลูกหนี้เงินกู้

เป็นลูกหนี้ที่สหกรณ์ให้สมาชิกกู้ยืมเงินทุกประเภท โดยมีสัญญาการกู้ยืมเป็นหลักฐานรวมทั้งเงินที่ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืม

1.1.1 เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินให้กู้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้.....(ระบุประเภท) xxx

เครดิต บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี) xxx

1.1.2 เมื่อสหกรณ์รับเงินชำระหนี้จากลูกหนี้ จะต้องนำจำนวนเงินที่ได้รับชำระมาหักยอดต่าง ๆ ตามลำดับ คือ ค่าปรับค้างรับ ดอกเบี้ยค้างรับ ค่าปรับประจำปี ดอกเบี้ยรับประจำปี และต้นเงินบันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี) xxx

เครดิต บัญชีค่าปรับค้างรับ xxx

บัญชีดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ xxx

บัญชีรายได้ค่าปรับลูกหนี้เงินกู้ xxx

บัญชีดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ xxx

บัญชีลูกหนี้เงินกู้...(ระบุประเภท)... xxx

1.2 ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง

เป็นลูกหนี้ที่เกิดขึ้นในสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ โดยสหกรณ์มอบให้บุคคลหรือหน่วยงานเป็นตัวแทนในหน่วยต่าง ๆ หักเงินที่สมาชิกต้องส่งต่อสหกรณ์เป็นรายเดือนหรือรายงวด ได้แก่ เงินสะสม ค่าหุ้นรายเดือน เงินงวดชำระหนี้ ค่าธรรมเนียมแรกเข้าที่เรียกเก็บจากสมาชิกเข้าใหม่และอื่น ๆ โดยหัก ณ ที่จ่ายและนำส่งต่อสหกรณ์

1.2.1 เมื่อสหกรณ์ส่งเอกสารหลักฐานให้ตัวแทนเพื่อทำการหักเงินของสมาชิก
สหกรณ์จะบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง	xxx	
	เครดิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้...(ระบุประเภท)...		xxx
	บัญชีดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้		xxx
	บัญชีค่าธรรมเนียมแรกเข้า		xxx
	บัญชีทุนเรือนหุ้น		xxx

- ฯลฯ -

1.2.2 เมื่อได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ตัวแทนในแต่ละหน่วยที่ส่งหัก

- กรณีได้รับชำระครบตามจำนวนที่ส่งให้ตัวแทนหักเงิน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx	
	เครดิต บัญชีลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง		xxx

- กรณีได้รับชำระไม่ครบตามจำนวนที่ส่งให้ตัวแทนหักเงิน ให้พิจารณาจากรายละเอียดที่ตัวแทนส่งคืนมาพร้อมใบเสร็จรับเงินฉบับที่หักชำระไม่ได้หรือหักชำระได้บางส่วน โดยให้ยกเลิกใบเสร็จรับเงินที่คืนมานั้นทั้งหมดแล้วออกใบเสร็จรับเงินฉบับใหม่สำหรับลูกหนี้รายที่หักชำระได้บางส่วนตามจำนวนเงินที่ได้รับชำระจริง ทั้งนี้ให้บันทึกการรับชำระและโอนกลับรายการที่ตั้งไว้เมื่อส่งหักเงินเท่ากับจำนวนเงินประเภทต่าง ๆ ที่เก็บเงินไม่ได้ บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx	
	บัญชีลูกหนี้เงินกู้...(ระบุประเภท)...		xxx
	บัญชีดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้		xxx
	บัญชีค่าธรรมเนียมแรกเข้า		xxx
	บัญชีทุนเรือนหุ้น		xxx
	เครดิต บัญชีลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง		xxx

1.3 ลูกหนี้การค้า

เป็นลูกหนี้ที่เกิดจากการที่สหกรณ์ขายสินค้าออกไปแล้วยังไม่ได้รับชำระเงินค่าสินค้าหรือเกิดจากการดำเนินการค้าตามปกติของสหกรณ์

1.3.1 เมื่อมีการขายสินค้าเงินเชื่อและสหกรณ์ออกไปกำกับสินค้า/ใบกำกับภาษีหรือใบส่งของ บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	บัญชีลูกหนี้การค้า	xxx
	เครดิต	
	บัญชีขายสินค้า	xxx
	บัญชีภาษีขาย (ถ้ามี)	xxx

1.3.2 เมื่อสหกรณ์รับชำระหนี้จากลูกหนี้การค้า หากมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการคิดค่าปรับกรณีผิดนัดชำระหนี้ให้บันทึกค่าปรับดังกล่าวไว้เป็นรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า โดยบันทึกการรับชำระหนี้และรายได้ค่าปรับ ดังนี้

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx
	เครดิต	
	บัญชีลูกหนี้การค้า	xxx
	บัญชีรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า (ถ้ามี)	xxx

ในกรณีลูกหนี้การค้าเกิดจากการขายสินค้ารับฝากขาย ให้พิจารณาว่าสหกรณ์อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มหรือไม่

- กรณีสหกรณ์อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม และได้ทำสัญญาตัวแทนเพื่อขายเป็นไปตามที่กรมสรรพากรกำหนด สหกรณ์สามารถเลือกบันทึกบัญชีได้ 2 วิธี คือ บันทึกบัญชีซื้อสินค้ารับฝากขายหลังมีการขายเกิดขึ้น หรือบันทึกบัญชีซื้อสินค้ารับฝากขายทันทีที่มีการรับฝากขาย แต่ถ้าไม่เป็นตามที่กรมสรรพากรกำหนดต้องบันทึกบัญชีซื้อสินค้ารับฝากขายทันทีที่มีการรับฝากขายเท่านั้น

- กรณีสหกรณ์ไม่ได้อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม สามารถเลือกบันทึกบัญชีได้ทั้ง 2 วิธี

สำหรับวิธีการบัญชีเกี่ยวกับสินค้ารับฝากขาย มีวิธีปฏิบัติดังนี้

วิธีที่ 1 กรณีบันทึกบัญชีซื้อสินค้ารับฝากขายหลังมีการขายเกิดขึ้น

- เมื่อสหกรณ์รับสินค้าฝากขาย จะบันทึกการขายไว้ในทะเบียนสินค้ารับฝากขายเท่านั้น

- เมื่อสหกรณ์ขายสินค้าที่รับฝากขายเป็นเงินเชื่อ จะบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้การค้า	xxx
	เครดิต	
	บัญชีขายสินค้ารับฝากขาย	xxx
	บัญชีภาษีขาย (ถ้ามี)	xxx

- บันทึกการขายซื้อสินค้า เมื่อสหกรณ์ได้รับใบแจ้งหนี้/ใบกำกับสินค้า/ใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีจากผู้ฝากขาย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีซื้อสินค้ารับฝากขาย	xxx
	บัญชีภาษีซื้อ (ถ้ามี)	xxx
	เครดิต	บัญชีเงินสด/เจ้าหนี้สินค้ารับฝากขาย (ตามแต่กรณี) xxx

ทั้งนี้ การบันทึกบัญชีซื้อสินค้ารับฝากขายตามวิธีข้างต้นนี้ ในวันสิ้นปีทางบัญชีมีข้อพึงระมัดระวัง คือ

(1) หากได้มีการขายสินค้าที่รับฝากขายแล้ว แต่สหกรณ์ยังไม่ได้บันทึกบัญชีซื้อ เนื่องจากยังไม่ได้รับใบแจ้งหนี้/ใบกำกับสินค้า/ใบกำกับภาษีจากผู้ฝากขาย ในวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์จะต้องติดต่อผู้ฝากขายเพื่อให้ออกเอกสารดังกล่าว ซึ่งถ้ายังไม่ได้รับเอกสารนั้นให้ทำการปรับปรุงการบันทึกบัญชีซื้อสินค้าตามราคาที่ยตกลงกัน ดังนี้

เดบิต	บัญชีซื้อสินค้ารับฝากขาย	xxx
	บัญชีภาษีซื้อรอใบกำกับ	xxx
	เครดิต	บัญชีเจ้าหนี้สินค้ารับฝากขาย xxx

และเมื่อได้รับใบกำกับภาษีแล้ว จึงจะบันทึกภาษีซื้อเพื่อขอคืนภาษีซื้อต่อไปดังนี้

เดบิต	บัญชีภาษีซื้อ	xxx
	เครดิต	บัญชีภาษีซื้อรอใบกำกับ xxx

(2) การตรวจนับสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี ต้องไม่นับรวมสินค้ารับฝากขายที่คงเหลืออยู่ตามกรณีนี้เป็นสินค้าคงเหลือของสหกรณ์

วิธีที่ 2 กรณีบันทึกบัญชีซื้อสินค้ารับฝากขายทันทีที่มีการรับฝากขาย

- เมื่อมีการรับมอบสินค้าฝากขาย สหกรณ์บันทึกบัญชีซื้อสินค้าทันที บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีซื้อสินค้ารับฝากขาย	xxx
	บัญชีภาษีซื้อ (ถ้ามี)	xxx
	เครดิต	บัญชีเจ้าหนี้สินค้ารับฝากขาย xxx

- เมื่อมีการขายสินค้าที่รับฝากขายเป็นเงินสด บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้การค้า	xxx
	เครดิต	บัญชีขายสินค้ารับฝากขาย xxx
		บัญชีภาษีขาย (ถ้ามี) xxx

สำหรับการบันทึกบัญชีซื้อสินค้ารับฝากขายทันทีที่มีการรับฝากขายนี้ มีข้อพึงระมัดระวัง คือ การตรวจนับสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชี ต้องนับรวมสินค้ารับฝากขายไว้เป็นสินค้าคงเหลือของ สหกรณ์ด้วย

1.4 ลูกหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี

เป็นลูกหนี้ที่เกิดจากการขายสินค้าที่สหกรณ์เป็นคนกลางในการขายตามวิธีการขายผ่านบัญชี และยังค้างชำระค่าสินค้าแก่สหกรณ์

1.4.1 เมื่อขายสินค้าผ่านบัญชี สหกรณ์จะบันทึกบัญชีตามแต่กรณี ดังนี้

● **กรณีที่ 1 บันทึกยอดขายและยอดซื้อด้วยจำนวนเงินที่เท่ากัน**

โดยสหกรณ์ได้รับผลตอบแทนจากการขาย

- เมื่อสหกรณ์ขายสินค้าผ่านบัญชีเป็นเงินเชื่อ

บันทึกขายสินค้าผ่านบัญชีด้วยจำนวนเงินเท่ากับที่ซื้อ โดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี	xxx	
	เครดิตบัญชีขายสินค้าผ่านบัญชี		xxx
	บัญชีภาษีขาย(ถ้ามี)		xxx

บันทึกซื้อสินค้าผ่านบัญชีด้วยจำนวนเงินเท่ากับที่ขาย ดังนี้

เดบิต	บัญชีซื้อสินค้าขายผ่านบัญชี	xxx	
	บัญชีภาษีซื้อ (ถ้ามี)		xxx
	เครดิต บัญชีเจ้าหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี		xxx

- เมื่อสหกรณ์ได้รับผลตอบแทนจากการขาย บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx	
	เครดิต บัญชีรายได้ขายสินค้าผ่านบัญชี		xxx
	บัญชีภาษีขาย (ถ้ามี)		xxx

● **กรณีที่ 2 บันทึกยอดขายตามราคาขาย และบันทึกยอดซื้อตามราคาทุน**

- เมื่อสหกรณ์ขายสินค้าผ่านบัญชีเป็นเงินเชื่อ

บันทึกขายสินค้าผ่านบัญชีด้วยราคาขาย โดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี	xxx	
	เครดิต บัญชีขายสินค้าผ่านบัญชี		xxx
	บัญชีภาษีขาย (ถ้ามี)		xxx

บันทึกซื้อสินค้าผ่านบัญชีด้วยราคาทุน ดังนี้

เดบิต	บัญชีซื้อสินค้าขายผ่านบัญชี	xxx
	บัญชีภาษีซื้อ (ถ้ามี)	xxx
เครดิต	บัญชีเจ้าหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี	xxx

● **กรณีที่ 3 บันทึกเฉพาะรายได้ค่าบริการตามผลตอบแทนที่ตกลงกัน**

โดยวิธีนี้ สหกรณ์จะไม่รับรู้การขายและซื้อสินค้าดังกล่าว แต่จะบันทึกบัญชีเฉพาะการรับผลตอบแทน ทั้งนี้ การปฏิบัติเกี่ยวกับการขายสินค้าผ่านบัญชีตามวิธีนี้ สหกรณ์ควรจัดทำทะเบียนคุมการขายสินค้าผ่านบัญชี เพื่อให้สามารถตรวจสอบความครบถ้วนของรายได้ค่าบริการได้ สำหรับการบันทึกบัญชีเมื่อได้รับค่าบริการ ให้บันทึกดังนี้

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx
เครดิต	บัญชีรายได้ขายสินค้าผ่านบัญชี	xxx
	บัญชีภาษีขาย (ถ้ามี)	xxx

1.4.2 เมื่อได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี สำหรับสหกรณ์ที่บันทึกบัญชีตามกรณีที่ 1 และกรณีที่ 2 บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx
เครดิต	บัญชีลูกหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี	xxx

1.5 ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระหรือเช่าซื้อ

เป็นลูกหนี้ที่เกิดจากการขายสินค้าที่สหกรณ์ได้ขายไปตามวิธีการขายผ่อนชำระหรือเช่าซื้อ และยังคงชำระค่าสินค้าแก่สหกรณ์

การขายสินค้าผ่อนชำระหรือเช่าซื้อเป็นการขายโดยให้ผู้ซื้อผ่อนชำระเงินค่าสินค้าเป็นงวด ๆ ตามระยะเวลาที่ตกลงกัน โดยผู้ขายจะมีรายได้จากกำไรขั้นต้นจากการขาย รวมทั้งยังอาจคิดดอกเบี้ยจากการขายเพิ่มเติมต่างหากจากกำไรขั้นต้นอีกด้วย ซึ่งดอกเบี้ยดังกล่าวสหกรณ์จะบันทึกรายการรับรู้รายได้เป็นรายได้รอการตัดบัญชีตั้งแต่วันที่ได้ตกลงกัน และจะโอนปรับปรุงเป็นรายได้ในแต่ละปีตามส่วนของลูกหนี้ที่ผ่อนชำระได้ของปีนั้น ๆ สำหรับสหกรณ์ที่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อจะมีภาวะภาษีเกิดขึ้น 2 ส่วน คือ

(1) ภาษีขายซึ่งความรับผิดจะเกิดขึ้นเมื่อถึงกำหนดชำระเงินตามงวดที่ถึงกำหนดชำระในแต่ละงวดโดยไม่คำนึงว่าลูกหนี้จะชำระหนี้หรือไม่ เว้นแต่กรณีที่ได้รับชำระราคาหรือได้ออกใบกำกับภาษีก่อนถึงกำหนดชำระราคาแต่ละงวด ก็ให้ถือว่าความรับผิดเกิดขึ้นเมื่อได้มีการกระทำนั้น ๆ ด้วย

(2) ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระซึ่งเป็นภาษีขายที่เกิดจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อที่ยังไม่ได้รับชำระเงินและยังไม่ได้ออกใบกำกับภาษี

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ เป็นดังนี้

1.5.1 เมื่อมีการขายสินค้าผ่อนชำระ/เช่าซื้อ และรับชำระหนี้ ให้รับรู้กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อตลอดบัญชีตามงวดที่ได้รับชำระหนี้ โดยบันทึกบัญชีได้ 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 รับรู้กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อตลอดบัญชีทันทีที่รับชำระเงิน

(1) เมื่อจัดทำสัญญาขายสินค้าผ่อนชำระ/เช่าซื้อ และผู้ซื้อชำระเงินสดวันทำสัญญา บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	บัญชีเงินสด (เงินสด + ภาษีขายสำหรับเงินสด)	xxx	
	บัญชีลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ		xxx
เครดิต	บัญชีขายสินค้าผ่อนชำระ/เช่าซื้อ (ราคาขายเงินสด)		xxx
	บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อตลอดบัญชี		
	(ผลต่างระหว่างราคาขายเงินสดกับขายผ่อนชำระ)		xxx
	บัญชีภาษีขาย (ถ้ามี)		xxx
	บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ (ถ้ามี)		xxx

เดบิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน	xxx	
เครดิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อตลอดบัญชี		xxx

(2) เมื่อได้รับชำระเงินตามงวดในแต่ละงวด ให้บันทึกการรับชำระหนี้ตามงวดและภาษีขายที่เกิดขึ้นตามจำนวนเงินที่ได้รับชำระรวมทั้งรับรู้ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อในแต่ละงวด ทั้งนี้การรับรู้กำไรจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อในแต่ละงวดต้องพิจารณาเพิ่มเติมว่าลูกหนี้ที่ชำระนั้นเป็นลูกหนี้ที่ยกมาจากปีก่อนหรือเป็นลูกหนี้ที่เกิดขึ้นใหม่ในปีปัจจุบัน สำหรับการบันทึกบัญชีทำได้

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx	
	เครดิต บัญชีลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ		xxx
เดบิต	บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	xxx	
	เครดิต บัญชีภาษีขาย		xxx
เดบิต	บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อตลอดบัญชี	xxx	
	เครดิต บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ		xxx

เดบิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี	xxx
	เครดิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน
		(กรณีเป็นลูกหนี้ขายผ่อนชำระและเช่าซื้อที่เกิดขึ้นในปีปัจจุบัน)
		xxx
หรือ	เดบิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน
		(กรณีเป็นลูกหนี้ขายผ่อนชำระและเช่าซื้อที่ยกมาจากปีก่อน ๆ)
		xxx

(3) หากลูกหนี้ผิดสัญญาชำระเงินงวดที่ถึงกำหนดชำระ สหกรณ์ต้องรับภาระภาษีขายสำหรับลูกหนี้ที่ผิดสัญญาชำระเงินงวดในเดือนนั้น บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีภาษีขายรอเรียกคืน	xxx
	เครดิต	บัญชีภาษีขาย
		xxx

เมื่อลูกหนี้ที่ผิดสัญญานำเงินงวดมาชำระ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx
	เครดิต	บัญชีลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ
		xxx
เดบิต	บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	xxx
	เครดิต	บัญชีภาษีขายรอเรียกคืน
		xxx

เดบิต	บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี	xxx
	เครดิต	บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ
		xxx
เดบิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี	xxx
	เครดิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน
		(กรณีเป็นลูกหนี้ขายผ่อนชำระและเช่าซื้อที่เกิดขึ้นในปีปัจจุบัน)
		xxx
หรือ	เดบิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน
		(กรณีเป็นลูกหนี้ขายผ่อนชำระและเช่าซื้อที่ยกมาจากปีก่อน ๆ)
		xxx

วิธีที่ 2 รับรู้กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี ในวันสิ้นปีทางบัญชี

(1) เมื่อจัดทำสัญญาขายสินค้าผ่อนชำระ/เช่าซื้อและผู้ซื้อชำระเงินดาวน์ ณ วันทำสัญญาบันทึกบัญชีเช่นเดียวกับวิธีที่ 1 (1) เว้นแต่ไม่บันทึกบัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงินกับบัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชีซึ่งจะบันทึกปรับปรุงในวันสิ้นปีทางบัญชี

(2) เมื่อได้รับชำระเงินตามงวดในแต่ละงวด ให้บันทึกรายการรับชำระหนี้ตามงวด และภาษีขายที่เกิดขึ้นตามจำนวนเงินที่ได้รับชำระ รวมทั้งรับรู้ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อในแต่ละงวดบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx
	เครดิต บัญชีลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ	xxx
เดบิต	บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	xxx
	เครดิต บัญชีภาษีขาย	xxx
เดบิต	บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี	xxx
	เครดิต บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ	xxx

(3) หากลูกหนี้ผิดสัญญาการชำระเงินงวดที่ถึงกำหนดชำระสหกรณ์ต้องรับภาระภาษีขายสำหรับลูกหนี้ที่ผิดสัญญาชำระเงินงวดในเดือนนั้น บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีภาษีขายรอเรียกคืน	xxx
	เครดิต บัญชีภาษีขาย	xxx

เมื่อลูกหนี้ที่ผิดสัญญานำเงินงวดมาชำระ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx
	เครดิต บัญชีลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ	xxx
เดบิต	บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	xxx
	เครดิต บัญชีภาษีขายรอเรียกคืน	xxx
เดบิต	บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี	xxx
	เครดิต บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ	xxx

(4) การบันทึกกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ ในวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์จะต้องปรับปรุงรายการกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ 2 ส่วน คือ

ก. กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน เป็นกำไรขั้นต้นในส่วนของยอดขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับการผ่อนชำระเงินจากลูกหนี้ โดยกำไรส่วนนี้ไม่ถือเป็นรายได้ของปีปัจจุบัน แต่จะเป็นรายได้รอการตัดบัญชี และจะทำการตัดบัญชีในแต่ละปีตามส่วนของเงินที่ได้รับการผ่อนชำระจากลูกหนี้ ซึ่งในวันสิ้นปีทางบัญชีจะต้องทำการคำนวณหากำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน แล้วนำมาปรับปรุงบัญชี โดยบันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน	xxx
	เครดิต บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี	xxx

ข. กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบันเป็นกำไรขั้นต้นในส่วนของยอดขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ หรือลูกหนี้ผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีก่อนที่เรียกเก็บเงินผ่อนชำระได้ใน

ปีปัจจุบัน โดยกำไรขั้นต้นดังกล่าวจะถือเป็นรายได้ของปีปัจจุบันตามส่วนของเงินที่ได้รับการผ่อนชำระจากลูกหนี้ ซึ่งในวันสิ้นปีทางบัญชีจะต้องทำการคำนวณหากำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน แล้วนำมาปรับปรุงบัญชีออกจากรายได้รอการตัดบัญชีที่ได้มีการตั้งไว้ในบัญชีแล้วในปีก่อน ๆ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อหรือตัดบัญชี xxx

เครดิต บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน xxx

1.5.2 เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระเงินงวดและสหกรณ์ยึดสินค้าคืน ให้โอนปิดบัญชีที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้รายนั้นทั้งหมด ได้แก่ บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อหรือตัดบัญชีหรือบัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน บัญชีดอกเบี้ยจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อหรือตัดบัญชี บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ ไปลดยอดลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ พร้อมทั้งโอนปิดบัญชีบัญชีภาษีขายหรือเรียกคืน เพื่อหามูลค่าลูกหนี้คงเหลือ ณ วันยึดสินค้าคืน แล้วบันทึกมูลค่าสินค้ายึดคืนเท่ากับมูลค่าลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อคงเหลือ ณ วันยึดสินค้าคืนนั้น ทั้งนี้ การบันทึกสินค้ายึดคืนให้ปฏิบัติตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือ พ.ศ. 2547

1.6 ลูกหนี้ค่าบริการ

เป็นลูกหนี้ที่เกิดจากการที่สหกรณ์ให้บริการโดยมีหลักฐานการเป็นหนี้แต่สหกรณ์ยังไม่ได้รับชำระเงินค่าบริการจากผู้รับบริการ

เมื่อสหกรณ์ให้บริการเป็นเงินเชื่อจะบันทึกรายการโดยตั้งผู้รับบริการเป็นลูกหนี้ และหากอยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มควมรับผิดชอบในการเสียภาษีจะเกิดขึ้นเมื่อได้มีการออกไปกำกับภาษีหรือเมื่อได้รับชำระค่าบริการแล้ว สำหรับการบันทึกบัญชีมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1.6.1 สหกรณ์อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม

(1) เมื่อสหกรณ์ให้บริการแล้วจัดทำใบกำกับภาษีทันที บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีลูกหนี้ค่าบริการ xxx

เครดิต บัญชีรายได้ค่าบริการ xxx

บัญชีภาษีขาย xxx

เมื่อได้รับชำระเงินค่าบริการจากลูกหนี้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี) xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้ค่าบริการ xxx

(2) หากสหกรณ์ให้บริการแล้วจัดทำเอกสารหลักฐานการให้บริการเป็นเงินเชื่อที่มีลักษณะเป็นใบแจ้งหนี้ ความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มจะเกิดขึ้นต่อเมื่อได้รับชำระเงินค่าบริการ ตามส่วนของการได้รับชำระนั้น บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้ค่าบริการ	xxx	
	เครดิต	บัญชีรายได้ค่าบริการ	xxx
		บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	xxx

เมื่อได้รับชำระเงินค่าบริการจากลูกหนี้ ให้บันทึกการรับชำระหนี้เช่นเดียวกับ (1) และให้ปรับปรุงภาษีขายตามส่วนของเงินที่ได้รับชำระ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	xxx	
	เครดิต	บัญชีภาษีขาย	xxx

1.6.2 สหกรณ์ไม่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม

เมื่อสหกรณ์ให้บริการเป็นเงินเชื่อ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้ค่าบริการ	xxx	
	เครดิต	บัญชีรายได้ค่าบริการ	xxx

เมื่อได้รับชำระเงินค่าบริการจากลูกหนี้

เดบิต	บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี)	xxx	
	เครดิต	บัญชีลูกหนี้ค่าบริการ	xxx

1.7 ลูกหนี้คลาดเคลื่อน

เกิดจากยอดรวมของบัญชีย่อยลูกหนี้ (รายละเอียดลูกหนี้) ต่ำกว่าบัญชีแยกประเภทลูกหนี้ (บัญชีคุมยอดลูกหนี้) นอกจากนี้ยังมีกรณีรายละเอียดลูกหนี้สูงกว่าบัญชีคุมยอด ซึ่งหากสหกรณ์มียอดลูกหนี้คลาดเคลื่อนไม่ว่าจะสูงหรือต่ำกว่าบัญชีคุมยอด วิธีปฏิบัติทางบัญชีให้ถือจำนวนเงินในบัญชีย่อยเป็นหลักแล้วทำการปรับปรุงบัญชีลูกหนี้ประเภทนั้น ๆ ให้มีจำนวนเท่ากับยอดรวมของบัญชีย่อยลูกหนี้ประเภทนั้น ๆ พร้อมทั้งให้สหกรณ์รีบตรวจสอบค้นหาสาเหตุให้พบโดยเร็ว การบันทึกบัญชีในแต่ละกรณีให้ปฏิบัติดังนี้

1.7.1 กรณีที่ยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้ต่ำกว่าบัญชีคุมยอด หากวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์มียอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้คลาดเคลื่อนต่ำกว่าบัญชีคุมยอด ผลต่างให้นำมาปรับปรุงบัญชีโดยลดยอดในบัญชีลูกหนี้ให้เท่ากับยอดรวมบัญชีย่อย พร้อมทั้งตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวนด้วยบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน	xxx	
	เครดิต	บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท).....	xxx

เดบิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

เครดิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

ภายหลังหากตรวจพบข้อคลาดเคลื่อนที่เป็นผลให้ยอดรวมบัญชีย่อยต่ำกว่าบัญชีคุมยอดเป็นจำนวนเงินเท่าใด ให้โอนกลับรายการที่ได้ปรับปรุงบัญชีไว้ข้างต้นตามจำนวนเงินที่ตรวจพบนั้น บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท)..... xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

เดบิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

ทั้งนี้ หากข้อคลาดเคลื่อนที่ตรวจพบไม่ได้เกิดจากบัญชีลูกหนี้ประเภทดังกล่าว แต่เป็นการบันทึกบัญชีอื่นผิดพลาด ให้ปรับปรุงบัญชีตามข้อเท็จจริงที่ตรวจพบ

แต่ถ้าไม่สามารถตรวจพบได้หลังจากพยายามค้นหาตามสมควรแล้วให้ดำเนินการขออนุมัติตัดเป็นหนี้สูญต่อไป เมื่อได้รับอนุมัติให้ตัดเป็นหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีหนี้สูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

แล้วปรับลดจำนวนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้คลาดเคลื่อนด้วยจำนวนเดียวกันกับจำนวนที่ได้รับอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

อนึ่ง สำหรับสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ หากยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้คลาดเคลื่อนต่ำกว่าบัญชีคุมยอดจะปฏิบัติแตกต่างไปจากสหกรณ์ประเภทอื่น กล่าวคือให้ปฏิบัติตามแนวทางที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยให้สหกรณ์รีบตรวจสอบค้นหาสาเหตุให้พบโดยเร็ว หากไม่พบสาเหตุการคลาดเคลื่อนให้ดำเนินการ ดังนี้

- ถ้าทราบว่าลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้รายบุคคลหน่วยใดคลาดเคลื่อน และอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่คนใด เจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบชดใช้จำนวนเงินที่คลาดเคลื่อนนั้นให้แก่สหกรณ์

- ถ้าไม่อาจแยกยอดคลาดเคลื่อนได้ว่าอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใด เจ้าหน้าที่ทั้งหมดและผู้จัดการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้จัดการจะต้องร่วมกันชดใช้ให้แก่สหกรณ์

1.7.2 กรณีที่ยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้สูงกว่าบัญชีคุมยอดให้นำผลต่างปรับปรุงบัญชีโดยเพิ่มยอดให้บัญชีลูกหนี้เท่ากับยอดรวมบัญชีย่อย กับตั้งส่วนที่คลาดเคลื่อนนั้นไว้ในบัญชีค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีลูกหนี้..... (ระบุประเภท)..... xxx

เครดิต บัญชีค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

ภายหลังถ้าสหกรณ์สามารถค้นพบข้อคลาดเคลื่อนที่เป็นผลให้ยอดรวมบัญชีย่อยสูงกว่าบัญชีคุมยอดเป็นจำนวนเงินเท่าใด ก็ให้โอนกลับรายการลูกหนี้และค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อนที่ได้ปรับปรุงบัญชีไว้ข้างต้นตามจำนวนที่ค้นพบนั้น บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้..... (ระบุประเภท)..... xxx

ทั้งนี้ หากข้อคลาดเคลื่อนที่ตรวจพบไม่ได้เกิดจากบัญชีลูกหนี้ประเภทดังกล่าว แต่เป็นการบันทึกบัญชีอื่นผิดพลาด ให้ปรับปรุงบัญชีตามข้อเท็จจริงที่ตรวจพบ แต่ถ้าไม่สามารถตรวจพบได้หลังจากที่พยายามค้นหาตามสมควรแล้ว ให้โอนค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท).....คลาดเคลื่อนนั้น เข้าบัญชีค่าเผื่อนี้ส่งสัยจะสูญลูกหนี้.....(ระบุประเภท) ... บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าเผื่อลูกหนี้...(ระบุประเภท)...คลาดเคลื่อน xxx

เครดิต บัญชีค่าเผื่อนี้ส่งสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)..... xxx

1.8 ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี

เป็นลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ยื่นฟ้องต่อศาล และศาลได้มีคำสั่งประทับรับฟ้องแล้ว ซึ่งมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

1.8.1 เมื่อสหกรณ์ส่งเอกสารหลักฐานให้ทนายความเพื่อฟ้องดำเนินคดี กรณีเป็นลูกหนี้ที่มีการติดดอกเบี้ยและค่าปรับ ให้หยุดคำนวณดอกเบี้ยและค่าปรับ หากยังไม่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลทันที ก่อนทนายความยื่นฟ้องต่อศาลให้สหกรณ์ประสานงานกับทนายความเพื่อคำนวณดอกเบี้ยและค่าปรับต่อจนถึงวันที่ยื่นฟ้อง และสหกรณ์จะบันทึกบัญชีเป็นลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดีเมื่อได้รับเอกสารว่าศาลมีคำสั่งประทับรับฟ้องแล้ว โดยให้โอนรายการเงินส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ที่ยื่นฟ้องนั้น ซึ่งได้แก่ จำนวนต้นเงินที่เป็นหนี้คงเหลือ ค่าปรับค้างรับ ดอกเบี้ยค้างรับ รวมทั้งรายได้ค่าปรับและดอกเบี้ยรับประจำปีที่คำนวณตั้งแต่วันต้นปีถึงวันที่ยื่นฟ้องต่อศาล โดยถือเป็นมูลฟ้องไปยังบัญชี “ ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี ” บันทึก บัญชีดังนี้

เดบิต บัญชีลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี xxx

เครดิต บัญชีค่าปรับค้างรับ xxx

บัญชีดอกเบี้ยค้างรับ xxx

บัญชีรายได้ค่าปรับ xxx

บัญชีดอกเบี้ยรับ xxx

บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท).... xxx

1.8.2 การตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี เมื่อมีการดำเนินคดีกับลูกหนี้จะมีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับจำนวนเงินที่สหกรณ์จะได้รับชำระคืน ซึ่งขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาลว่าจะตัดสินให้ลูกหนี้ชำระเงินประเภทใด เป็นจำนวนเงินเท่าใดคืนให้แก่สหกรณ์ โดยอาจจะมีจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่าจำนวนเงินที่สหกรณ์ยื่นฟ้องต่อศาลก็ได้ ดังนั้นจึงควรตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญสำหรับค่าปรับค่ารับ ดอกเบี้ยค่ารับ รายได้ค่าปรับและดอกเบี้ยรับไว้เต็มจำนวน ส่วนต้นเงินให้พิจารณาสภาพของลูกหนี้และหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันประกอบ แล้วตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอกับผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้น สำหรับการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญดังกล่าวนั้นโดยที่ค่าปรับค่ารับ ดอกเบี้ยค่ารับ รายได้ค่าปรับและดอกเบี้ยรับได้ออนไปบัญชีลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดีตามข้อ 1.8.1 แล้ว ดังนั้นจึงบันทึก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไว้ในบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี xxx

เครดิต บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี xxx

ทั้งนี้ ในกรณีที่สหกรณ์ได้มีการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ที่สหกรณ์ ยื่นฟ้องต่อศาลพร้อมดอกเบี้ยค่ารับและค่าปรับค่ารับไว้แล้วในบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้ (ระบุประเภท) บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ดอกเบี้ยค่ารับ และบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ค่าปรับค่ารับ ตามลำดับให้ถือว่าบัญชีทั้ง 3 ดังกล่าวเป็นบัญชีที่มีไว้ปรับยอดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ประเภทนั้น ๆ รายอื่น ๆ รวมทั้งดอกเบี้ยค่ารับ และค่าปรับค่ารับ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์

1.8.3 หากสหกรณ์จ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ได้แก่ ค่าฤชาธรรมเนียม ค่าทนายความ ฯลฯ ให้บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินทรองดำเนินคดี xxx

เครดิต บัญชีเงินสด/เงินฝากธนาคาร (ตามแต่กรณี) xxx

1.9 ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

เป็นลูกหนี้ที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือมีสัญญาประนีประนอมยอมความให้ชดใช้เงินแก่สหกรณ์ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1.9.1 ถ้าศาลพิพากษาศาลตัดสินให้ลูกหนี้ชดใช้ต่อสหกรณ์ด้วยจำนวนเงินตามมูลฟ้อง รวมกับดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นนับจากวันฟ้องถึงวันที่ลูกหนี้ชำระหนี้แก่สหกรณ์ พร้อมค่าฤชาธรรมเนียม และค่าทนายความ ให้โอนปิดบัญชี “ ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี ” ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามมูลฟ้องที่ได้มีการบันทึกบัญชีไว้แล้วตามข้อ 1.8 และบัญชี “ เงินทรองดำเนินคดี ” ไปยังบัญชี “ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ” และบันทึกดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นนับจากวันฟ้องถึงวันที่ศาลพิพากษาไว้ในบัญชีลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังด้วย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้ตามคำพิพากษา	xxx
	เครดิต	
	บัญชีลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี	xxx
	บัญชีเงินทวงรองดำเนินคดี	xxx
	บัญชีดอกเบียรับตามคำพิพากษา	xxx

หากคำพิพากษาของศาลไม่ได้ระบุให้มีการชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแก่สหกรณ์ หรือให้ได้รับชดใช้เพียงบางส่วน ให้ปฏิบัติดังนี้

- ถ้าคำพิพากษาของศาลไม่ได้ระบุให้มีการชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ ให้โอนเงินทวงรองดำเนินคดีที่ได้จ่ายไปสำหรับลูกหนี้ตามคำพิพากษารายนั้นออกจากบัญชีแล้วรับรู้เป็นค่าใช้จ่าย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี	xxx
	เครดิต	
	บัญชีเงินทวงรองจ่ายดำเนินคดี	xxx

- ถ้าคำพิพากษาของศาลระบุให้มีการชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความเพียงบางส่วน ให้โอนเงินทวงรองจ่ายดำเนินคดีที่ได้จ่ายไปสำหรับลูกหนี้ตามคำพิพากษารายนั้นออกจากบัญชีแล้วบันทึกค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความตามจำนวนที่ได้รับชดใช้ไว้ในบัญชี “ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ” ผลต่างให้รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายโดยบันทึกไว้ในบัญชี “ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ” บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีลูกหนี้ตามคำพิพากษา	xxx
	บัญชีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี	xxx
	เครดิต	
	บัญชีเงินทวงรองจ่ายดำเนินคดี	xxx

1.9.2 ถ้าศาลพิพากษาดัดสินให้ลูกหนี้ชดใช้ต่อสหกรณ์โดยจำนวนเงินที่ได้รับชดใช้ น้อยกว่าหนี้ตามมูลฟ้อง ให้บันทึกรายการบัญชีเช่นเดียวกับ ข้อ 1.9.1 ด้วยจำนวนเงินตามผลของคำพิพากษา ผลต่างระหว่างหนี้ตามมูลฟ้องกับหนี้ตามคำพิพากษาให้สหกรณ์ดำเนินการขอตัดเป็นหนี้สูญต่อไป โดยปฏิบัติตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และเมื่อที่ประชุมใหญ่อนุมัติให้ตัดเป็นหนี้สูญได้ให้บันทึกบัญชี โดย

เดบิต	บัญชีหนี้สูญ – ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี	xxx
	เครดิต	
	บัญชีลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี	xxx
เดบิต	บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ – ลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี	xxx
	เครดิต	
	บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี	xxx

อนึ่ง ในกรณีที่ศาลพิพากษาดัดสินให้ลูกหนี้ชดใช้ดอกเบียที่เกิดขึ้นนับจากวันฟ้อง ถึงวันที่ลูกหนี้ชำระหนี้แก่สหกรณ์ โดยที่ดอกเบียรับที่เกิดขึ้นนับจากวันฟ้องถึงวันที่ศาลพิพากษาได้มีการบันทึกไว้ในบัญชีลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตามยังมีดอกเบียรับที่จะเกิดขึ้นอีก

ส่วนหนึ่งคือ ดอกเบ็ญรับจากวันที่ศาลพิพากษาถึงวันที่ลูกหนี้ชำระหนี้แก่สหกรณ์ ซึ่งในการรับชำระหนี้นั้น อาจเป็นระยะเวลาานาน ดังนั้น ณ วันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์จึงต้องตั้งดอกเบ็ญค้างรับไว้ในบัญชี “ ดอกเบ็ญตามคำพิพากษาค้างรับ ” และตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนด้วย ทั้งนี้ สำหรับสหกรณ์ ออกมาตรการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ในการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้รับชำระดอกเบ็ญตามคำพิพากษาค้างรับ ดอกเบ็ญรับตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษตามลำดับ ทั้งนี้หากยอดลูกหนี้ตามคำพิพากษามีส่วนที่เป็นต้นเงินที่ศาลสั่งให้คิดดอกเบ็ญได้จนกว่าจะชำระเสร็จสิ้นและส่วนอื่นที่ศาลสั่งให้ลูกหนี้ชดใช้ ในการลดยอดลูกหนี้เมื่อได้รับชำระให้ลดยอดส่วนอื่นที่ศาลสั่งให้หมดก่อน แล้วจึงลดยอดต้นเงินที่ให้คิดดอกเบ็ญได้ ทั้งนี้ หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมีอายุความบังคับคดี 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา

1.9.3 การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น แม้ว่าศาลได้มีคำพิพากษาให้สหกรณ์ได้รับชดใช้ แต่ถ้าลูกหนี้ยังไม่ได้ชำระเงินให้สหกรณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักความระมัดระวังในการดำเนินงาน ให้สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตามคำพิพากษา และให้คงบัญชีไว้จนกว่าจะได้รับชดใช้เงินคืนจากลูกหนี้ตามคำพิพากษารายนั้นๆ จึงจะปรับยอดค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลดลงเป็นยอดค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการตามจำนวนที่ได้รับชำระคืนต่อไป ส่วนบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดีให้ถือเป็นบัญชีที่มีไว้ปรับยอดค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดีรายอื่นๆ และหากไม่มีลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดีรายใดอีกหรือมีแต่จำนวนหนี้้น้อยกว่าก็ให้ปรับยอดค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลดลงเป็นยอดค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ

2. การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

เป็นการประมาณจำนวนหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ไว้ในทางบัญชี ณ วันสิ้นปี ซึ่งการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของสหกรณ์ ให้พิจารณาจากสภาพของลูกหนี้และหลักประกันที่ลูกหนี้มีอยู่ในสหกรณ์ เป็นสำคัญ

2.1 วิธีประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

2.1.1 พิจารณาลูกหนี้แต่ละราย ในกรณีที่สงสัยว่าลูกหนี้รายใดจะสูญ ไม่อาจเรียกให้ชำระหรือเรียกคืนได้ทั้งจำนวน ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวนตามยอดลูกหนี้ เงินค้างรับ และดอกเบ็ญค้างรับที่ลูกหนี้รายนั้นๆ เป็นหนี้อยู่ หรือรายใดที่คาดว่าจะได้รับชำระบางส่วน ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามจำนวนที่คาดว่าจะไม่ได้รับชำระ

ตัวอย่าง ในวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์มีลูกหนี้เงินให้กู้คงเหลือ และดอกเบี้ยค้างรับ ดังนี้

	ต้นเงิน		ดอกเบี้ยค้างรับ	
นาย ก.	5,000	บาท	2,000	บาท
นาย ข.	10,000	บาท	9,000	บาท
นาย ค.	<u>15,000</u>	บาท	<u>4,000</u>	บาท
	<u>30,000</u>	บาท	<u>15,000</u>	บาท

สหกรณ์คาดว่าจะเรียกเก็บหนี้จากนาย ข. ไม่ได้ ดังนั้นประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ ทำโดยตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของต้นเงินและดอกเบี้ยค้างรับที่นาย ข. ค้างชำระต่อสหกรณ์ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ซึ่งมีจำนวน 10,000 บาท และ 9,000 บาท ตามลำดับ

2.1.2 ประมาณเป็นร้อยละของยอดหนี้คงเหลือ วิธีนี้เป็นการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญโดยประมาณเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ เงินค้างรับ และดอกเบี้ยค้างรับที่ลูกหนี้เป็นหนี้อยู่ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ทั้งนี้โดยถืออัตราร้อยละ 5 เป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตามการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญด้วยวิธีนี้สหกรณ์จะประมาณการเป็นร้อยละเท่าใดของยอดเงินที่ลูกหนี้เป็นหนี้นั้น ให้พิจารณาถึงความเหมาะสมและความเพียงพอตามหลักความระมัดระวัง แต่อย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5

ตัวอย่าง ในวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์มีลูกหนี้การค้างเหลือ ดังนี้

นาง ง.	3,000	บาท
นาย จ.	4,000	บาท
นาย ฉ.	<u>5,000</u>	บาท
	<u>12,000</u>	บาท

สหกรณ์คาดว่าจะเรียกเก็บหนี้ไม่ได้ร้อยละ 20 ของยอดลูกหนี้การค้าง ดังนั้น ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ = $12,000 \times 20/100$
= 2,400 บาท

2.1.3 ประมาณตามอายุหนี้ที่ค้างชำระของลูกหนี้แต่ละราย วิธีนี้เป็นการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญโดยประมาณเป็นร้อยละของยอด ลูกหนี้ เงินค้างรับ และดอกเบี้ยค้างรับ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี โดยจัดกลุ่มลูกหนี้ เงินค้างรับ และดอกเบี้ยค้างรับ จำแนกตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระของลูกหนี้แต่ละราย ทั้งนี้การนับอายุของหนี้ที่ค้างชำระ หากเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ให้นับตั้งแต่นั้นถึงกำหนดชำระและลูกหนี้ค้างชำระหนี้ แต่ถ้าเป็นหนี้ที่ไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ การนับอายุหนี้ให้นับถัดจากวันที่เป็นหนี้เป็นต้นไป

ตัวอย่าง ในวันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์มีลูกหนี้การค้า ซึ่งได้จัดกลุ่มอายุหนี้แล้วเป็นดังนี้

อายุหนี้	ลูกหนี้คงค้าง
ค้างไม่เกิน 6 เดือน	5,000 บาท
ค้างเกิน 6 เดือน ไม่เกิน 1 ปี	4,000 บาท
ค้างเกิน 2 ปี	<u>3,000</u> บาท
รวม	<u>12,000</u> บาท

สหกรณ์มีนโยบายในการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ คือ หนี้ที่มีอายุหนี้ค้างไม่เกิน 6 เดือน ร้อยละ 5 ค้างเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี ร้อยละ 10 และค้างเกินกว่า 2 ปี ร้อยละ 100

ดังนั้น การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ เป็นดังนี้

อายุหนี้	หนี้คงเหลือ	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	
		ร้อยละ	จำนวนเงิน
ค้างไม่เกิน 6 เดือน	5,000 บาท	5	250 บาท
ค้างเกิน 6 เดือน ไม่เกิน 1 ปี	4,000 บาท	10	400 บาท
ค้างเกิน 2 ปี	<u>3,000</u> บาท	100	<u>3,000</u> บาท
รวม	<u>12,000</u> บาท		<u>3,650</u> บาท

ทั้งนี้ ในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสหกรณ์อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีดังกล่าวข้างต้นรวมกันก็ได้

ตัวอย่าง จากตัวอย่างในข้อ 2.1.2 สหกรณ์คาดว่าจะเรียกเก็บหนี้จากนาย ง. ไม่ได้ ส่วนนาย จ. และนาย ฉ. คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ร้อยละ 20 จึงประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ โดย นาย ง. ใช้วิธีพิจารณาลูกหนี้แต่ละราย ส่วนนาย จ. และ นาย ฉ. ใช้วิธีประมาณเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้คงเหลือ

ดังนั้น การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ เป็นดังนี้

	หนี้คงเหลือ	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	
		ร้อยละ	จำนวนเงิน
(1) วิธีพิจารณาลูกหนี้แต่ละราย			
นาย ง.	3,000 บาท	100	3,000 บาท

(2) วิธีประมาณเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้คงเหลือ

นาย จ.	4,000 บาท			
นาย ฉ.	<u>5,000</u> บาท	<u>9,000</u> บาท	20	<u>1,800</u> บาท
รวม		<u>12,000</u> บาท		<u>4,800</u> บาท

อนึ่ง ในการพิจารณาประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญนั้น โดยที่ลูกหนี้มีหลายประเภท และมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้นการที่จะพิจารณาว่าจะเลือกใช้วิธีใด มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

(1) **ลูกหนี้เงินกู้** โดยปกติจะมีการค้ำประกันด้วยบุคคล หรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งหากผู้กู้ไม่ชำระหนี้ สหกรณ์อาจติดตามให้มีการชดใช้คืนจากผู้ค้ำประกันหรือดำเนินการใด ๆ กับหลักทรัพย์ที่ค้ำประกันได้ แต่ถ้าปรากฏแน่ชัดว่าลูกหนี้เงินกู้รายใดไม่อาจเรียกให้ชำระหนี้ได้ทั้งจากผู้กู้ ทายาทหรือ ผู้ค้ำประกัน รวมทั้งไม่มีหลักทรัพย์ใดค้ำประกันแล้ว ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับหนี้รายนั้นไว้เต็มจำนวน โดยพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

สำหรับดอกเบี้ยเงินกู้ค้างรับและค่าปรับค้างรับ สหกรณ์ควรตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญโดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

- ค้างชำระตั้งแต่ 1-5 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 หรือให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

- ค้างชำระเกิน 5 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน

(2) **ลูกหนี้การค้า** ปกติหนี้การค้าจะเป็นหนี้ที่มีอายุความ 2 ปี จึงควรมีการวิเคราะห์อายุของหนี้ที่ค้างชำระ และตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญโดยพิจารณาลดหลั่นตามอายุหนี้ ดังนี้

- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 60 วัน แต่ไม่เกิน 6 เดือน ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้อย่างน้อยร้อยละ 5

- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้-สงสัยจะสูญไว้อย่างน้อยร้อยละ 10

- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้อย่างน้อยร้อยละ 15

- ลูกหนี้ที่มีอายุของหนี้ที่ค้างชำระเกินกว่า 2 ปี ซึ่งเป็นหนี้ที่ขาดอายุความฟ้องร้องตามกฎหมาย ควรตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวน

(3) **ลูกหนี้อื่น ๆ** ให้พิจารณาถึงสภาพของลูกหนี้ประเภทนั้น ๆ และหลักประกันที่ลูกหนี้ทำไว้กับสหกรณ์ แล้วพิจารณาตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เพียงพอตามหลักความระมัดระวังในการดำเนินงานของสหกรณ์

นอกจากที่สหกรณ์จะต้องประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามวิธีดังกล่าวข้างต้น หากมีระเบียบอื่นใดกำหนดให้สหกรณ์ปฏิบัติเป็นการเฉพาะ สหกรณ์จะต้องถือปฏิบัติตามระเบียบนั้นด้วย เช่น ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เป็นต้น

2.2 วิธีปฏิบัติทางบัญชีในการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีที่คำนวณได้อาจมีจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่ายอดคงเหลือในบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ดังนั้น ผลต่างที่เกิดขึ้นจะต้องนำไปปรับปรุงยอดคงเหลือของบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ประเภทนั้น ๆ ให้เท่ากับจำนวนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้ ซึ่งการปรับยอดคงเหลือมี 2 กรณี ดังนี้

2.2.1 กรณียอดคงเหลือในบัญชีมีจำนวนน้อยกว่าค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้ ผลต่างที่เกิดขึ้นถือเป็นค่าใช้จ่ายของปีนั้นๆ ให้นำไปบันทึกไว้ในบัญชี “หนี้สงสัยจะสูญ” และบันทึกบัญชี “ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ” เพื่อให้มียอดคงเหลือเท่ากับจำนวนที่คำนวณได้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีหนี้สงสัยจะสูญ (ระบุประเภท)	xxx	
	เครดิต	บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (ระบุประเภท)	xxx

2.2.2 กรณียอดคงเหลือในบัญชีมีจำนวนมากกว่าค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้ ผลต่างที่เกิดขึ้นถือเป็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ ให้ปรับปรุงบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ประเภทนั้น ๆ ลดลงให้เหลือเท่ากับจำนวนที่คำนวณได้ และปรับลดยอดค่าใช้จ่ายลงในบัญชีหนี้สงสัยจะสูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต	บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (ระบุประเภท)	xxx	
	เครดิต	บัญชีหนี้สงสัยจะสูญ (ระบุประเภท)	xxx

3. การตัดจำหน่ายหนี้สูญ

3.1 หนี้ที่จะตัดจำหน่ายออกจากบัญชีลูกหนี้เป็นหนี้สูญได้ ต้องเป็นหนี้ที่มีลักษณะดังนี้

(1) ต้องเป็นหนี้ที่เกิดจากการประกอบกิจการ หรือเนื่องจากการประกอบกิจการของสหกรณ์

(2) ต้องเป็นหนี้ที่มีหลักฐานโดยชัดแจ้งที่สามารถฟ้องลูกหนี้ได้

(3) ต้องมีหลักฐานการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณี หรือมีการฟ้องคดีแล้ว แต่ไม่ได้รับการชำระหนี้โดยปรากฏว่า

(ก) ลูกหนี้ถึงแก่ความตายหรือเป็นคนสาบสูญหรือมีหลักฐานว่าหายสาบสูญไปและไม่มียทรัพย์สินหรือสิทธิใด ๆ จะเรียกร้องให้ชำระหนี้ได้ หากฟ้องคดีไปก็ทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้นไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระ หรือ

(ข) ลูกหนี้เลิกกิจการ และมีหนี้ของเจ้าหนี้อื่นที่มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้และอยู่ในลำดับที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเป็นจำนวนมากกว่าทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือ

(ค) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือได้ยื่นคำขอเจ้ลยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีแพ่ง และในกรณีนั้น ๆ ได้มีคำสั่งบังคับหรือคำสั่งของศาลแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ จะชำระหนี้ได้ หรือ

(ง) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลาย หรือได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีล้มละลาย และในกรณีนั้น ๆ ได้มีการประนอมหนี้กับลูกหนี้ โดยศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้ นั้น หรือ

(จ) ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย และได้มีการแบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ครั้งแรกแล้ว

(4) หากเป็นหนี้ที่เกิดจากการทุจริตหรือความบกพร่องในการดำเนินการของกรรมการดำเนินการ หรืออดีตกรรมการดำเนินการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสหกรณ์ หนี้ดังกล่าวต้องมีการติดตามทวงถามตามสมควรแก่กรณีจนถึงที่สุดแล้ว หากจะฟ้องลูกหนี้ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้ หรือมีการฟ้องคดีแล้วแต่ไม่ได้รับชำระหนี้อันเนื่องมาจากกรณีเช่นเดียวกับ ข้อ (3)

3.2 การตัดจำหน่ายลูกหนี้เป็นหนี้สูญ กระทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ดังนี้

(1) ต้องเป็นหนี้ที่มีลักษณะตามข้อ 3.1 แต่ในกรณีที่ลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนหนี้รวมกันไม่เกินสามหมื่นบาท การตัดจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้แต่ละรายดังกล่าวให้กระทำได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตาม ข้อ 3.1(3) ก็ได้ ถ้าปรากฏว่าได้มีหลักฐานการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีแล้วแต่ไม่ได้รับชำระหนี้ และหากจะฟ้องลูกหนี้ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระ

(2) ต้องเป็นหนี้ที่มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนหนี้ที่จะขอตัดจำหน่ายแล้วในคราวปิดบัญชีประจำปี ก่อนการขออนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ

(3) ในการเตรียมการเสนอที่ประชุมใหญ่พิจารณาอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญให้สหกรณ์ จัดให้มีข้อมูล ดังนี้

- จำนวนหนี้ที่ขออนุมัติตัดจำหน่ายจากบัญชี
- ค่าชี้แจงสภาพหลักฐานและการดำเนินการติดตามทวงถามหนี้
- เหตุผลในการขอตัดจำหน่ายหนี้สูญ
- ความเห็นของคณะกรรมการดำเนินการ

(4) คณะกรรมการดำเนินการต้องกำหนดวาระการประชุมใหญ่เรื่องการตัดจำหน่ายหนี้สูญพร้อมทั้งสรุปเรื่องโดยย่อ แจ้งเป็นหนังสือให้สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกทราบก่อนการประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 7 วัน ซึ่งในหนังสือแจ้งสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกนั้นต้องมีรายละเอียดตาม (3) แนบทำด้วย

(5) ถ้าที่ประชุมใหญ่พิจารณาแล้วเห็นควรให้มีการตัดจำหน่ายหนี้สูญได้จะต้องมีมติอนุมัติโดยมีคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกที่มาประชุม

(6) เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติอนุมัติให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ ให้บันทึกไว้ในรายงานการประชุมด้วยว่า การอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญเป็นเพียงการปฏิบัติทางบัญชีเท่านั้น มิได้เป็นการระงับซึ่งสิทธิเรียกร้องจากผู้ต้องรับผิดชอบต่อสหกรณ์แต่อย่างใด

อนึ่ง สำหรับดอกเบี้ยค้างรับและค่าปรับค้างรับของลูกหนี้รายที่จะตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญ ให้ดำเนินการขอตัดจำหน่ายไปในคราวเดียวกับการขอตัดจำหน่ายลูกหนี้เป็นหนี้สูญ โดยดอกเบี้ยค้างรับและค่าปรับค้างรับที่จะขอตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญได้ต้องมีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนในคราวปิดบัญชีประจำปีก่อนการขออนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ

3.3 วิธีปฏิบัติทางบัญชีในการตัดจำหน่ายหนี้สูญ

- เมื่อสหกรณ์ได้รับอนุมัติให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีหนี้สูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

- ปรับลดจำนวนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในบัญชี โดยปรับลดด้วยจำนวนเดียวกันกับจำนวนที่ได้รับอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

ในกรณีที่สหกรณ์เป็นผู้ประกอบการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มและลูกหนี้ที่จะตัดจำหน่ายหนี้สูญเป็นลูกหนี้ที่เกิดจากการขายสินค้าหรือให้บริการที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม เมื่อลูกหนี้ดังกล่าวจะตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญนั้น ตามมาตรา 82/11 แห่งประมวลรัษฎากร ยินยอมให้คืนภาษีขายที่เรียกเก็บไว้แล้วในคราวบันทึกการขาย/ให้บริการโดยคืนภาษีให้ตามสัดส่วนของลูกหนี้ที่สูญ ดังนั้น สหกรณ์จึงสามารถคำนวณภาษีขายตามส่วนของหนี้สูญ และนำมาหักออกจากภาษีขายในเดือนภาษีที่ได้มีการจำหน่ายหนี้สูญ

อนึ่ง การนำภาษีขายตามส่วนของหนี้สูญมาหักออกจากภาษีขายนั้น จะกระทำได้ในกรณีที่ลูกหนี้นั้นเป็นไปตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 85) เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจำหน่ายหนี้สูญ และหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการคำนวณส่วนของหนี้สูญ เพื่อนำมาหักออกจากภาษีขายตามมาตรา 82/11 แห่งประมวลรัษฎากร ประกาศ ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542

สำหรับการบันทึกบัญชีตามกรณีนี้ เป็นดังนี้

- การตัดจำหน่ายลูกหนี้เป็นสูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีหนี้สูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

บัญชีภาษีขาย xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

- ปรับลดจำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในบัญชี โดยปรับลดด้วยจำนวนเดียวกันกับจำนวนที่ได้รับอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

4. การรับชำระคืนจากลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้ว

ลูกหนี้รายที่สหกรณ์ได้ตัดจำหน่ายเป็นสูญแล้ว หากต่อมาภายหลังสหกรณ์สามารถติดตามให้มาชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ได้ ให้ถือว่าหนี้รายนั้นเป็นหนี้สูญรับคืนซึ่งถือเป็นรายได้ของสหกรณ์ โดยนำมาบันทึกบัญชีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

(1) โอนกลับรายการลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายหนี้สูญ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

เครดิต บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

(2) เมื่อได้รับชำระเงินจากลูกหนี้ ให้บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินสด xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

(3) ปรับปรุงรายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้ว เป็นหนี้สูญรับคืนตามจำนวนที่ได้รับชำระหนี้ บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

เครดิต บัญชีหนี้สูญรับคืน xxx

หากสหกรณ์เป็นผู้ประกอบการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มที่ได้นำหนี้สูญไปลดยอดภาษีขายแล้วนั้น เมื่อลูกหนี้ได้มาติดต่อขอชำระเงิน สหกรณ์จะต้องคำนวณภาษีขายจากยอดหนี้สูญรับคืนรวมเป็นภาษีขายในเดือนที่ได้รับชำระหนี้ตามส่วนที่ได้รับชำระด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามความในมาตรา 82/11 แห่งประมวลรัษฎากร สำหรับการบันทึกบัญชีให้ปฏิบัติ ดังนี้

(1) โอนกลับรายการลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายหนี้สูญ (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม) บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

เครดิต บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท) xxx

(2) เมื่อได้รับชำระเงินจากลูกหนี้ ให้บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินสด

xxx

เครดิต บัญชีลูกหนี้.....(ระบุประเภท)

xxx

(3) บันทึกหนี้สูญรับคืน โดยปรับปรุงรายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ตัดจำหน่าย หนี้สูญแล้วเป็นหนี้สูญรับคืนตามจำนวนที่ได้รับชำระหนี้ พร้อมทั้งบันทึกภาษีขายจากหนี้สูญรับคืน บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้...(ระบุประเภท)

xxx

เครดิต บัญชีหนี้สูญรับคืน

xxx

บัญชีภาษีขาย

xxx

5. ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ

โดยที่การประมาณการหนี้สงสัยจะสูญในวันสิ้นปีบัญชี การตัดหนี้สูญหรือการรับชำระคืนจากลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้วตามที่กล่าวข้างต้น อาจเป็นผลให้บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญมียอดคงเหลือสูงเกินความต้องการ ดังนั้น ในวันสิ้นปีทางบัญชีถ้าหากบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของหนี้ประเภทใดมียอดคงเหลือเกินความต้องการ ให้ปรับปรุงบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของหนี้ดังกล่าวลดลงให้เหลือเท่ากับจำนวนที่ประมาณการหนี้สงสัยจะสูญ ซึ่งยอดที่ปรับลดลงนั้น ให้นำไปลดบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญและลดยอดค่าใช้จ่าย โดยเครดิตบัญชี “ หนี้สงสัยจะสูญ ” บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ ... (ระบุประเภท)

xxx

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ ... (ระบุประเภท)

xxx

ทั้งนี้ การบันทึกลดยอดค่าใช้จ่ายคือบัญชีหนี้สงสัยจะสูญดังกล่าว จะแสดงไว้ในวงเล็บเป็นรายการลดยอดค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน และจะเกิดขึ้นในวันสิ้นปีทางบัญชีเฉพาะปีที่บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญมียอดสูงกว่ายอดประมาณการหนี้สงสัยจะสูญเท่านั้น

ส่วนที่ 3 การแสดงรายการในงบการเงิน และการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

การแสดงรายการในงบการเงิน

บัญชีลูกหนี้ – ทุกประเภท

แสดงรายการในงบดุลด้วยยอดสุทธิหลังจากหักด้วยบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ โดยแยกแสดงรายการเป็นลูกหนี้ระยะสั้น ภายใต้หัวข้อสินทรัพย์หมุนเวียนถ้าลูกหนี้มีกำหนดชำระคืนภายใน 1 รอบปีบัญชีถัดไป และแสดงรายการเป็นลูกหนี้ระยะยาว ถ้าหนี้ยังไม่ครบกำหนดเรียกคืนในรอบปีบัญชีถัดไป โดยแสดงรายละเอียดในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

บัญชีรายได้ขายสินค้าผ่านบัญชี

แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนภายใต้หัวข้อ
รายได้เฉพาะธุรกิจ หรือเป็นรายการบวกกำไร
(ขาดทุน) ขั้นต้น (แล้วแต่กรณี)

บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ
รอดัดบัญชี

แสดงเป็นรายการหักจากลูกหนี้จากการขาย
ผ่อนชำระ ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

บัญชีภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ

แสดงเป็นรายการหักจากลูกหนี้จากการขายผ่อน
ชำระ หรือลูกหนี้ค่าบริการในหมายเหตุประกอบ
งบการเงิน

บัญชีดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ

แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนก่อนรายการ
รายได้อื่น หรือเป็นรายได้เฉพาะธุรกิจในรายละเอียด
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ (แล้วแต่กรณี)

บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ
รอดัดบัญชี

แสดงรายการในงบดุลภายใต้หัวข้อหนี้สินหมุนเวียน
เป็นหนี้สินหมุนเวียนอื่น

บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ
ปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน

แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนเป็นรายการหัก
จากกำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น

บัญชีกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ
ปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน

แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนเป็นรายการบวก
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น

บัญชีภาษีขายรอเรียกคืน

แสดงรายการในงบดุลภายใต้หัวข้อสินทรัพย์
หมุนเวียนเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น

บัญชีดอกเบี้ยรับตามคำพิพากษา

แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนเป็นรายได้อื่น

บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ
บัญชีค่าเผื่อลูกหนี้คลาดเคลื่อน

แสดงเป็นรายการหักจากลูกหนี้ในหมายเหตุ
ประกอบงบการเงิน

บัญชีหนี้สงสัยจะสูญ
บัญชีหนี้สูญ

แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนภายใต้หัวข้อ
ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ หรือค่าใช้จ่ายดำเนินงาน
(แล้วแต่กรณี)

บัญชีหนี้สูญรับคืน

แสดงรายการในงบกำไรขาดทุนภายใต้หัวข้อ
รายได้เฉพาะธุรกิจหรือรายได้อื่น (แล้วแต่กรณี)

การเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

- ให้เปิดเผยนโยบายการบัญชีที่สำคัญ เกี่ยวกับ
  - การรับรู้รายได้จากการขายผ่อนชำระ / เช่าซื้อ / ขายสินค้าผ่านบัญชี
  - การบันทึกการยึดคืนจากลูกหนี้ผ่อนชำระที่ผิดสัญญา และการตีราคาสินค้าดังกล่าว ณ วันสิ้นปี
  - การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ
  - การคิดค่าปรับกรณีลูกหนี้การค้าค้างเกินระยะเครดิตที่ระบุในสัญญา

ตัวอย่าง

- สหกรณ์บันทึกรายการขายผ่อนชำระ โดยแสดงกำไรขั้นต้นเป็นรายได้รอดตัดบัญชี และรับรู้เป็นรายได้ในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีตามงวดที่ถึงกำหนดชำระ
- สหกรณ์บันทึกดอกผลจากการขายผ่อนชำระ โดยแสดงเป็นดอกผลจากการผ่อนชำระ รอดตัดบัญชี เพื่อเป็นรายการหักกับลูกหนี้ผ่อนชำระในงบดุล สำหรับการรับรู้ดอกผลจากการผ่อนชำระรอดตัดบัญชีเข้าเป็นรายได้ในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีนั้น สหกรณ์ได้คำนวณจากราคาเงินสดสุทธิ ณ วันต้นงวดชำระแต่ละงวดตามอัตราดอกผลจากการผ่อนชำระโดยใช้ตารางเงินรายปี (ใช้ในกรณีเป็นการผ่อนชำระระยะยาวประมาณ 10 – 15 ปี) / หรือสหกรณ์ได้คำนวณตามวิธีผลรวมจำนวนเลข (ใช้ในกรณีเป็นการผ่อนชำระระยะสั้นประมาณ 3 – 4 ปี)
- สหกรณ์ได้บันทึกสินค้าผ่อนชำระที่ยึดคืนจากลูกหนี้ที่ผิดสัญญาด้วยมูลค่าลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อคงเหลือ (มูลค่าลูกหนี้จากการขายผ่อน/เช่าซื้อชำระคงเหลือ หมายถึง ยอดลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ หักด้วยดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี และ/หรือกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อรอดตัดบัญชี และ/หรือภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระของลูกหนี้รายนั้น บวกด้วยภาษีขายเรียกคืนของลูกหนี้รายนั้น) ในวันสิ้นปีสหกรณ์ตีราคาสินค้ายึดคืนรอการขายด้วยราคาตามบัญชีหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า
- สหกรณ์รับรู้รายได้จากการขายสินค้าผ่านบัญชี เมื่อได้ส่งสินค้าให้แก่หน่วยงาน หรือส่วนราชการแล้ว
- สหกรณ์บันทึกรายได้ค่าปรับสินค้าโดยคำนวณเป็นรายวันจากยอดหนี้การค้าที่ค้างเกินระยะเครดิตที่ระบุในสัญญา

- สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ในจำนวนที่เพียงพอสำหรับการขาดทุนซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยพิจารณาจากหนี้แต่ละรายการที่ค้างอยู่ ณ วันสิ้นปี หรือโดยวิธีคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี หรือโดยคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปีตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระของลูกหนี้แต่ละรายการ
- สหกรณ์ระงับการรับรู้รายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ยเงินกู้ของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามเกณฑ์ พึ่งรับพึ่งจ่าย จำนวน.....บาท ซึ่งหากสหกรณ์รับรู้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ของลูกหนี้ดังกล่าวแล้ว จะทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปีเป็นจำนวน.....บาท
- ให้เปิดเผยข้อมูลภายใต้หัวข้อลูกหนี้ โดยแยกเป็นลูกหนี้ระยะสั้นและลูกหนี้ระยะยาว เกี่ยวกับ
  - จำนวนเงินคงเหลือของลูกหนี้แต่ละประเภท ประกอบด้วย ตัวเงินรับ ลูกหนี้การค้ำ ลูกหนี้ขายสินค้าผ่านบัญชี ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ ลูกหนี้ค่าบริการ ลูกหนี้เงินกู้ ลูกหนี้อื่นๆ หักด้วยค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ
  - จำนวนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้แต่ละประเภท ณ วันสิ้นปีทางบัญชี
  - การคำนวณยอดลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ ในกรณีสหกรณ์มีการคำนวณดอกผลจากการขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อและบันทึกดอกผลไว้ในบัญชีลูกหนี้

ส่วนที่ 4 ตัวอย่างการปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้

ตัวอย่างที่ 1 การขายสินค้าตามสัญญาขายผ่อนชำระ/เช่าซื้อ

ในวันที่ 1 เมษายน 2545 สหกรณ์ได้ขายผ่อนชำระโทรทัศน์ให้นาย ก. โดยให้ชำระเงินสด 10,000 บาท ที่เหลือผ่อนชำระทุกวันสิ้นเดือน เดือนละ 2,500 บาท จำนวน 24 เดือน เป็นเงิน 60,000 บาท ราคาขายเงินสด 61,000 บาท ราคาทุน 56,008 บาท ราคาดังกล่าวยังไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม

ราคาเงินสด	61,000	บาท
ราคาทุน	<u>56,008</u>	บาท
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ	<u>4,992</u>	บาท
เงินสด	10,000	บาท
เงินค่างวดผ่อนชำระ 24 งวด ๆ ละ 2,500	60,000	บาท

ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดัดบัญชี (60,000 + 10,000 - 61,000) = 9,000 บาท

กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระและดอกผลจากการขายผ่อนชำระในแต่ละงวดดูจากตารางการผ่อนชำระของลูกหนี้ขายผ่อนชำระ

- กรณีลูกหนี้ค้างชำระและถูกยึดสินค้าคืนในปีที่ขาย

นาย ก. ผ่อนชำระเงินงวดให้สหกรณ์ทุกเดือน แต่ในงวดที่ 4 - 5 คือ งวดวันที่ 31 กรกฎาคม 2545 และ 31 สิงหาคม 2545 นาย ก. ผิดนัดการชำระเงินงวด สหกรณ์จึงยึดสินค้าคืน

วิธีปฏิบัติทางบัญชี

<p style="text-align: center;">วิธีที่ 1</p> <p style="text-align: center;">รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีทันทีที่รับชำระเงิน</p>	<p style="text-align: center;">วิธีที่ 2</p> <p style="text-align: center;">รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในวันสิ้นปีทางบัญชี</p>																																				
<p>(1) วันที่ 1 เมษายน 2545 เมื่อทำสัญญาขายผ่อนชำระและได้รับชำระเงินดาวน์</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">เงินสด (10,000 + 700)</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">10,700.00</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">64,200.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ขายสินค้าผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">61,000.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="text-align: right;">9,000.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">700.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขายยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="text-align: right;">4,200.00</td> </tr> <tr> <td>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน</td> <td style="text-align: right;">4,173.64</td> </tr> <tr> <td>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="text-align: right;">4,173.64</td> </tr> </table> <p>(2) ทุกวันสิ้นเดือน เมื่อได้รับชำระเงินงวดแต่ละงวดในปี 2545(เม.ย., พ.ค., มิ.ย. 45)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">เงินสด (2,500 + 175)</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">2,675.00</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">2,675.00</td> </tr> </table>	เงินสด (10,000 + 700)	10,700.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	64,200.00	ขายสินค้าผ่อนชำระ	61,000.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	9,000.00	ภาษีขาย	700.00	ภาษีขายยังไม่ถึงกำหนดชำระ	4,200.00	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน	4,173.64	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	4,173.64	เงินสด (2,500 + 175)	2,675.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">เงินสด</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">10,700.00</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">64,200.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ขายสินค้าผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">61,000.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="text-align: right;">9,000.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">700.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขายยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="text-align: right;">4,200.00</td> </tr> </table> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">เงินสด</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">2,675.00</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">2,675.00</td> </tr> </table>	เงินสด	10,700.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	64,200.00	ขายสินค้าผ่อนชำระ	61,000.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	9,000.00	ภาษีขาย	700.00	ภาษีขายยังไม่ถึงกำหนดชำระ	4,200.00	เงินสด	2,675.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00
เงินสด (10,000 + 700)	10,700.00																																				
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	64,200.00																																				
ขายสินค้าผ่อนชำระ	61,000.00																																				
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	9,000.00																																				
ภาษีขาย	700.00																																				
ภาษีขายยังไม่ถึงกำหนดชำระ	4,200.00																																				
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน	4,173.64																																				
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	4,173.64																																				
เงินสด (2,500 + 175)	2,675.00																																				
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00																																				
เงินสด	10,700.00																																				
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	64,200.00																																				
ขายสินค้าผ่อนชำระ	61,000.00																																				
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	9,000.00																																				
ภาษีขาย	700.00																																				
ภาษีขายยังไม่ถึงกำหนดชำระ	4,200.00																																				
เงินสด	2,675.00																																				
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00																																				
<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">175.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">175.00</td> </tr> </table> <p>- ให้นำบันทึกดอกผลจากการขายผ่อนชำระและปรับปรุงกำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในแต่ละงวดตามตารางการผ่อนชำระของลูกหนี้ ซึ่งงวดแรกบันทึกดังนี้</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">720.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">720.00</td> </tr> </table> <p>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี 145.67</p> <p>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน 145.67</p>	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00	ภาษีขาย	175.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	720.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	720.00	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">175.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">175.00</td> </tr> </table> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">720.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">720.00</td> </tr> </table>	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00	ภาษีขาย	175.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	720.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	720.00																				
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00																																				
ภาษีขาย	175.00																																				
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	720.00																																				
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	720.00																																				
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00																																				
ภาษีขาย	175.00																																				
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	720.00																																				
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	720.00																																				

<p style="text-align: center;">วิธีที่ 1</p> <p style="text-align: center;">รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีทันทีที่รับชำระเงิน</p>	<p style="text-align: center;">วิธีที่ 2</p> <p style="text-align: center;">รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในวันสิ้นปีทางบัญชี</p>																																
<p>(3) วันที่ 31 กรกฎาคม 2545 ลูกหนี้ผิดนัดชำระเงินงวด ในงวดที่ 4 สหกรณ์ต้องรับภาระภาษีขายและนำส่ง กรมสรรพากรแม้ว่าจะไม่ได้รับชำระหนี้ สำหรับ วันที่ 31 สิงหาคม 2545 ซึ่งลูกหนี้ผิดนัดชำระเงิน งวดที่ 5 ให้สหกรณ์บันทึกภาระภาษีเช่นเดียวกัน</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">175.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">175.00</td> </tr> </table>	ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00	ภาษีขาย	175.00	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">175.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">175.00</td> </tr> </table>	ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00	ภาษีขาย	175.00																								
ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00																																
ภาษีขาย	175.00																																
ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00																																
ภาษีขาย	175.00																																
<p>(4) เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระเงินงวดที่ 4 และงวดที่ 5 สหกรณ์ จ่ายภาษีขายแทนไป 2 งวด จึงยึดสินค้าคืน</p> <p>- ให้ปรับปรุงโอนปิดบัญชีส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ รายที่ผิดนัดทั้งหมดเพื่อหามูลค่าลูกหนี้จากการขาย ผ่อนชำระคงเหลือ</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">3,729.28</td> </tr> <tr> <td>ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="text-align: right;">6,930.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="text-align: right;">3,675.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">14,334.28</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> </table> <p>- ให้บันทึกสินค้าที่ยึดคืนด้วยมูลค่าลูกหนี้จากการขาย ผ่อนชำระคงเหลือ</p> <p style="text-align: center;">มูลค่าลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระคงเหลือ (ค่าสินค้าคงเหลือในตารางการผ่อนชำระ หักด้วย กำไรขั้นต้นที่ยังไม่ได้รับเงิน บวกด้วยภาษีขายรอ เรียกคืน = $45,570 - 3,729.28 + 350 = 42,190.72$ บาท)</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">สินค้ายึดคืนรอการขาย</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">42,190.72</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">42,190.72</td> </tr> </table>	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	3,729.28	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	6,930.00	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	3,675.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	14,334.28	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00	ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00	สินค้ายึดคืนรอการขาย	42,190.72	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	42,190.72	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">3,729.28</td> </tr> <tr> <td>ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="text-align: right;">6,930.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="text-align: right;">3,675.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">14,334.28</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> </table> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;">สินค้ายึดคืนรอการขาย</td> <td style="width: 40%; text-align: right;">42,190.72</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">42,190.72</td> </tr> </table>	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน	3,729.28	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	6,930.00	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	3,675.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	14,334.28	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00	ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00	สินค้ายึดคืนรอการขาย	42,190.72	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	42,190.72
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	3,729.28																																
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	6,930.00																																
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	3,675.00																																
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	14,334.28																																
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00																																
ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00																																
สินค้ายึดคืนรอการขาย	42,190.72																																
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	42,190.72																																
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน	3,729.28																																
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	6,930.00																																
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	3,675.00																																
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	14,334.28																																
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00																																
ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00																																
สินค้ายึดคืนรอการขาย	42,190.72																																
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	42,190.72																																

- กรณีลูกหนี้ค้างชำระและถูกยึดสินค้าคืนในปีถัดไป

นาย ก. ผ่อนชำระเงินงวดให้สหกรณ์ทุกเดือน แต่ในงวดที่ 16 - 17 คือ งวดวันที่ 31 กรกฎาคม 2546 และวันที่ 31 สิงหาคม 2546 นาย ก. ผิดนัดการชำระเงินงวด สหกรณ์จึงยึดสินค้าคืน

วิธีปฏิบัติทางบัญชี

วิธีที่ 1 รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีทันทีที่รับชำระเงิน	วิธีที่ 2 รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในวันสิ้นปีทางบัญชี																														
<p>(1) วันที่ 1 เมษายน 2545 เมื่อทำสัญญาขายผ่อนชำระและได้รับชำระเงินดาวน์</p> <p>บันทึกเช่นเดียวกับกรณียึดสินค้าคืนในปีแรก</p> <p>(2) ทุกวันสิ้นเดือน เมื่อได้รับชำระเงินงวดแต่ละงวดในปี 2545 (เม.ย., พ.ค., มิ.ย., ก.ค., ส.ค., ก.ย., ต.ค., พ.ย., ธ.ค. 45)</p> <p>บันทึกเช่นเดียวกับกรณียึดสินค้าคืนในปีแรก</p> <p>(3) ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2545 ปรับปรุงรายการกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีปัจจุบันที่ยังไม่ได้รับเงิน โดยดูจากตารางการผ่อนชำระ</p> <p>ไม่ต้องบันทึกเนื่องจากบันทึกไว้ในแต่ละงวดแล้ว</p> <p>(4) บันทึกการรับชำระเงินแต่ละงวดในปี 2546 ถึงสิ้นเดือนก่อนที่ผิดนัดการชำระเงินงวด (ม.ค., ก.พ., มี.ค., เม.ย., พ.ค., มิ.ย. 46)</p> <table border="0" data-bbox="223 1568 813 2083"> <tr> <td>เงินสด (2,500 + 175)</td> <td>2,675.00</td> </tr> <tr> <td> ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td>2,675.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td>175.00</td> </tr> <tr> <td> ภาษีขาย</td> <td>175.00</td> </tr> <tr> <td colspan="2">- ให้บันทึกดอกผลจากการขายผ่อนชำระและปรับปรุงกำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในแต่ละงวดตามตารางการผ่อนชำระของลูกหนี้ ซึ่งงวดที่ 10 (ม.ค. 46) ดังนี้</td> </tr> <tr> <td>ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td>450.00</td> </tr> <tr> <td> ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ</td> <td>450.00</td> </tr> <tr> <td>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td>167.72</td> </tr> <tr> <td> กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีก่อนที่ได้รับเงินปีปัจจุบัน</td> <td>167.72</td> </tr> </table>	เงินสด (2,500 + 175)	2,675.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00	ภาษีขาย	175.00	- ให้บันทึกดอกผลจากการขายผ่อนชำระและปรับปรุงกำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในแต่ละงวดตามตารางการผ่อนชำระของลูกหนี้ ซึ่งงวดที่ 10 (ม.ค. 46) ดังนี้		ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	450.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	450.00	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	167.72	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีก่อนที่ได้รับเงินปีปัจจุบัน	167.72	<p>บันทึกเช่นเดียวกับกรณียึดสินค้าคืนในปีแรก</p> <p>บันทึกเช่นเดียวกับกรณียึดสินค้าคืนในปีแรก</p> <p>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระที่ยังไม่ได้รับเงิน 2,774.41</p> <p>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี 2,774.41</p> <table border="0" data-bbox="845 1568 1484 2083"> <tr> <td>เงินสด</td> <td>2,675.00</td> </tr> <tr> <td> ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td>2,675.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td>175.00</td> </tr> <tr> <td> ภาษีขาย</td> <td>175.00</td> </tr> <tr> <td>ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td>450.00</td> </tr> <tr> <td> ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ</td> <td>450.00</td> </tr> </table>	เงินสด	2,675.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00	ภาษีขาย	175.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	450.00	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	450.00
เงินสด (2,500 + 175)	2,675.00																														
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00																														
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00																														
ภาษีขาย	175.00																														
- ให้บันทึกดอกผลจากการขายผ่อนชำระและปรับปรุงกำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในแต่ละงวดตามตารางการผ่อนชำระของลูกหนี้ ซึ่งงวดที่ 10 (ม.ค. 46) ดังนี้																															
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	450.00																														
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	450.00																														
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	167.72																														
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีก่อนที่ได้รับเงินปีปัจจุบัน	167.72																														
เงินสด	2,675.00																														
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	2,675.00																														
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	175.00																														
ภาษีขาย	175.00																														
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	450.00																														
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	450.00																														

<p style="text-align: center;">วิธีที่ 1</p> <p>รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีทันทีที่รับชำระเงิน</p>	<p style="text-align: center;">วิธีที่ 2</p> <p>รับรู้กำไรขั้นต้นรอดตัดบัญชีในวันสิ้นปีทางบัญชี</p>																																								
<p>(5) วันที่ 31 กรกฎาคม 2546 ลูกหนี้ผิดนัดชำระเงินงวดในงวดที่ 16 สหกรณ์ต้องรับภาระภาษีขายและนำส่งกรมสรรพากรแม้ว่าจะไม่ได้รับชำระหนี้ สำหรับวันที่ 31 สิงหาคม 2546 ซึ่งลูกหนี้ผิดนัดชำระเงินงวดที่ 17 ให้สหกรณ์บันทึกภาระภาษีเช่นเดียวกัน</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">175.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">175.00</td> </tr> </table> <p>(6) เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระเงินงวดที่ 16 และ 17 สหกรณ์จ่ายภาษีขายแทนไป 2 งวด จึงยึดสินค้าคืน</p> <p>การปรับปรุงกำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระที่ ได้รับเงินแล้วในปีปัจจุบัน</p> <p style="padding-left: 20px;">ไม่ต้องปรับปรุงเนื่องจากรับรู้ในแต่ละงวดแล้ว</p> <p>- ให้ปรับปรุงโอนปิดบัญชีส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ลูกหนี้รายที่ผิดนัดทั้งหมดเพื่อหามูลค่าลูกหนี้ จากการขายผ่อนชำระคงเหลือ</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">1,731.34</td> </tr> <tr> <td>ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="text-align: right;">1,350.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="text-align: right;">1,575.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">4,656.34</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> </table> <p>- ให้บันทึกสินค้าที่ยึดคืนด้วยมูลค่าลูกหนี้จากการขาย ผ่อนชำระคงเหลือ (ค่าสินค้าคงเหลือในตาราง การผ่อนชำระ หักด้วยกำไรที่ยังไม่ได้รับเงิน บวกด้วย ภาษีขายรอเรียกคืน = 21,150 – 1,731.34 + 350 = 19,768.66)</p> <p>มูลค่าลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระคงเหลือ 19,768.66 บาท</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">สินค้ายึดคืนรอการขาย</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">19,768.66</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">19,768.66</td> </tr> </table>	ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00	ภาษีขาย	175.00	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,731.34	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,350.00	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	1,575.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	4,656.34	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00	ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00	สินค้ายึดคืนรอการขาย	19,768.66	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	19,768.66	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">175.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขาย</td> <td style="text-align: right;">175.00</td> </tr> </table> <p>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี 1,043.07</p> <p>กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีก่อนที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน 1,043.07</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">1,731.34</td> </tr> <tr> <td>ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี</td> <td style="text-align: right;">1,350.00</td> </tr> <tr> <td>ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ</td> <td style="text-align: right;">1,575.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">4,656.34</td> </tr> <tr> <td>ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ภาษีขายรอเรียกคืน</td> <td style="text-align: right;">350.00</td> </tr> </table> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">สินค้ายึดคืนรอการขาย</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">19,768.66</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ</td> <td style="text-align: right;">19,768.66</td> </tr> </table>	ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00	ภาษีขาย	175.00	กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,731.34	ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,350.00	ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	1,575.00	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	4,656.34	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00	ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00	สินค้ายึดคืนรอการขาย	19,768.66	ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	19,768.66
ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00																																								
ภาษีขาย	175.00																																								
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,731.34																																								
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,350.00																																								
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	1,575.00																																								
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	4,656.34																																								
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00																																								
ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00																																								
สินค้ายึดคืนรอการขาย	19,768.66																																								
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	19,768.66																																								
ภาษีขายรอเรียกคืน	175.00																																								
ภาษีขาย	175.00																																								
กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,731.34																																								
ดอกผลจากการขายผ่อนชำระรอดตัดบัญชี	1,350.00																																								
ภาษีขายที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	1,575.00																																								
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	4,656.34																																								
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	350.00																																								
ภาษีขายรอเรียกคืน	350.00																																								
สินค้ายึดคืนรอการขาย	19,768.66																																								
ลูกหนี้จากการขายผ่อนชำระ	19,768.66																																								

ตารางการผ่อนชำระของลูกหนี้ขายผ่อนชำระต่อราย

ชำระงวดละ 2,675.00 บาท กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ 4,992.00 บาท ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ 9,000.00 บาท

งวด ที่	จำนวนงวด คงเหลือ	ชำระ			คงเหลือ				กำไรขั้นต้น	
		ค่าสินค้า	ดอกผลจาก การขายผ่อน ชำระ	ภาษีขาย	ลูกหนี้ ขายผ่อน ชำระ คงเหลือ	ค่าสินค้า คงเหลือ	ภาษีขาย ยังไม่ถึง กำหนดชำระ	ดอกผลจาก การขายผ่อน รอดต่อบัญชี	ที่ได้รับเงิน	ที่ยังไม่ได้ รับเงิน
	เงินคาวน	10,000.00		700.00					818.36	4,173.64
					64,200.00	51,000.00	4,200.00	9,000.00		
1	24	1,780.00	720.00	175.00	61,525.00	49,220.00	4,025.00	8,280.00	145.67	4,027.97
2	23	1,810.00	690.00	175.00	58,850.00	47,410.00	3,850.00	7,590.00	148.12	3,879.85
3	22	1,840.00	660.00	175.00	56,175.00	45,570.00	3,675.00	6,930.00	150.57	3,729.28
4	21	1,870.00	630.00	175.00	53,500.00	43,700.00	3,500.00	6,300.00	153.02	3,576.26
5	20	1,900.00	600.00	175.00	50,825.00	41,800.00	3,325.00	5,700.00	155.47	3,420.79
6	19	1,930.00	570.00	175.00	48,150.00	39,870.00	3,150.00	5,130.00	157.92	3,262.87
7	18	1,960.00	540.00	175.00	45,475.00	37,910.00	2,975.00	4,590.00	160.37	3,102.50
8	17	1,990.00	510.00	175.00	42,800.00	35,920.00	2,800.00	4,080.00	162.82	2,939.68
9	16	2,020.00	480.00	175.00	40,125.00	33,900.00	2,625.00	3,600.00	165.27	2,774.41
10	15	2,050.00	450.00	175.00	37,450.00	31,850.00	2,450.00	3,150.00	167.72	2,606.69
11	14	2,080.00	420.00	175.00	34,775.00	29,770.00	2,275.00	2,730.00	170.17	2,436.52
12	13	2,110.00	390.00	175.00	32,100.00	27,660.00	2,100.00	2,340.00	172.62	2,263.90
13	12	2,140.00	360.00	175.00	29,425.00	25,520.00	1,925.00	1,980.00	175.07	2,088.83
14	11	2,170.00	330.00	175.00	26,750.00	23,350.00	1,750.00	1,650.00	177.52	1,911.31
15	10	2,200.00	300.00	175.00	24,075.00	21,150.00	1,575.00	1,350.00	179.97	1,731.34
16	9	2,230.00	270.00	175.00	21,400.00	18,920.00	1,400.00	1,080.00	182.42	1,548.92
17	8	2,260.00	240.00	175.00	18,725.00	16,660.00	1,225.00	840.00	184.87	1,364.05
18	7	2,290.00	210.00	175.00	16,050.00	14,370.00	1,050.00	630.00	187.32	1,176.73
19	6	2,320.00	180.00	175.00	13,375.00	12,050.00	875.00	450.00	189.77	986.96
20	5	2,350.00	150.00	175.00	10,700.00	9,700.00	700.00	300.00	192.22	794.74
21	4	2,380.00	120.00	175.00	8,025.00	7,320.00	525.00	180.00	194.67	600.07
22	3	2,410.00	90.00	175.00	5,350.00	4,910.00	350.00	90.00	197.12	402.95
23	2	2,440.00	60.00	175.00	2,675.00	2,470.00	175.00	30.00	199.57	203.38
24	1	2,470.00	30.00	175.00	-	-	-	-	203.38	0.00
รวม	300	61,000.00	9,000.00	4,900.00					4,992.00	

$$\text{กำไรขั้นต้นที่ได้รับเงินงวด...} = \frac{\text{กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระ} \times \text{ยอดชำระค่าสินค้า}}{\text{ค่าสินค้าทั้งหมด}} = \frac{4,992 \times 1,780}{61,000} = 145.67 \text{ (งวด1)}$$

$$\text{ดอกผลขายผ่อนชำระงวด...} = \text{ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ} \times \text{จำนวนงวดคงเหลือ} = 9,000 \times 24 = 720.00 \text{ (งวด1)}$$

ผลรวมจำนวนงวด

300

ตัวอย่างที่ 2 การปฏิบัติเกี่ยวกับลูกหนี้คลาดเคลื่อน

(1) กรณียอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้ต่ำกว่าบัญชีคุมยอด

ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2546 ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นตามบัญชีแยกประเภท มี ยอดคงเหลือ 100,000 บาท แต่ปรากฏว่าในบัญชีย่อยมียอดรวมทั้งสิ้น 98,000 บาท ซึ่งสหกรณ์ยังไม่ สามารถค้นหาข้อคลาดเคลื่อนให้พบได้

วิธีปฏิบัติทางบัญชี

- นำผลต่างมาปรับปรุงบัญชีโดยลดยอดในบัญชีลูกหนี้ให้เท่ากับยอดรวมบัญชีย่อย

เดบิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 2,000.00

เครดิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 2,000.00

เดบิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 2,000.00

เครดิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 2,000.00

- หากต่อมาตรวจพบว่าปีก่อนมีการรวมยอดบัญชีย่อยลูกหนี้ นาย ก. ไม่ถูกต้อง ทำให้ยอดรวมบัญชี ย่อยต่ำกว่าบัญชีคุมยอด 500 บาท ให้ปรับปรุงลูกหนี้ตามจำนวนที่ตรวจพบ ดังนี้

เดบิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 500.00

เครดิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 500.00

เดบิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 500.00

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 500.00

- ถ้าไม่สามารถตรวจพบได้หลังจากพยายามค้นหาตามสมควรแล้ว ให้ดำเนินการขออนุมัติ ตัดเป็นหนี้สูญต่อไป เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ให้บันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต บัญชีหนี้สูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 1,500.00

เครดิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 1,500.00

เดบิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 1,500.00

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 1,500.00

(2) กรณียอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้สูงกว่าบัญชีคุมยอด

จากตัวอย่างเดิม แต่ให้บัญชีย่อยมียอดรวมทั้งสิ้น 110,000 บาท

- นำผลต่างปรับปรุงบัญชีโดยเพิ่มยอดในบัญชีลูกหนี้ให้เท่ากับยอดรวมบัญชีย่อย

เดบิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

เครดิต บัญชีค่าเผื่อลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน 10,000.00

- ภายหลังจากตรวจพบว่านาย ข. มีหนี้คงเหลือจริง 23,000 บาท แต่บัญชีย่อยปีก่อนเขียนตัวเลขสลับเป็น 32,000 บาท ทำให้ยอดรวมบัญชีย่อยสูงกว่าบัญชีคุมยอด 9,000 บาท ให้ปรับปรุงบัญชีดังนี้

เดบิต	บัญชีค่าเผื่อลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน	9,000.00
เครดิต	บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	9,000.00
- ส่วนที่ไม่สามารถค้นหาได้ให้โอนเข้าบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น		
เดบิต	บัญชีค่าเผื่อลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นคลาดเคลื่อน	1,000.00
เครดิต	บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	1,000.00

ตัวอย่างที่ 3 การประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2546 สหกรณ์มีลูกหนี้คงเหลือ 51,400 บาท ประกอบด้วย

1. ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นจำนวน 30,000 บาท ปรากฏว่ามีลูกหนี้เงินกู้ 1 ราย จำนวน 10,000 บาท ไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้ และส่วนที่เหลือคาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ 25%
2. ลูกหนี้การค้า จำนวน 21,400 บาท ซึ่งรวมภาษีมูลค่าเพิ่มแล้ว และคาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ ทั้งจำนวนสหกรณ์มีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นยกมา จำนวน 2,500 บาท

การคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

- ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น จำนวนเงิน 10,000 บาท เผื่อนี้สงสัยจะสูญ 100% เป็นเงิน 10,000 บาท
  - ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น จำนวนเงิน 20,000 บาท เผื่อนี้สงสัยจะสูญ 25% เป็นเงิน 5,000 บาท
- 15,000 บาท
- หัก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามบัญชียกมา 2,500 บาท
- ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่ต้องตั้งเพิ่ม 12,500 บาท
- ลูกหนี้การค้า จำนวนเงิน 21,400 บาท เผื่อนี้สงสัยจะสูญ 100% เป็นเงิน 21,400 บาท

วิธีปฏิบัติทางบัญชี

เดบิต	บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	12,500.00
	บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	21,400.00
เครดิต	บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	12,500.00
	บัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	21,400.00

ตัวอย่างที่ 4 การตัดจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีลูกหนี้

- (1) จากตัวอย่างที่ 3 ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 1 ราย จำนวน 10,000 บาท ที่ได้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญไว้แล้วเต็มจำนวน ได้รับการอนุมัติให้ตัดหนี้สูญเป็นไปตามระเบียบแล้ว

วิธีปฏิบัติทางบัญชี ให้บันทึกบัญชี ณ วันที่ที่ประชุมใหญ่อนุมัติ

- ปรับปรุงบัญชีตัดจำหน่ายลูกหนี้เป็นสูญ

เดบิต บัญชีหนี้สูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

เครดิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

- ปรับปรุงลดจำนวนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญด้วยจำนวนเดียวกันกับจำนวนลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นสูญ

เดบิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

(2) จากตัวอย่างที่ 3 ลูกหนี้การค้า จำนวน 21,400 บาท ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่มไว้ด้วย และได้มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน ได้รับการอนุมัติให้ตัดหนี้สูญเป็นไปตามระเบียบแล้ว

วิธีปฏิบัติทางบัญชี ให้บันทึกบัญชี ณ วันที่ที่ประชุมใหญ่อนุมัติ

- ปรับปรุงบัญชีตัดจำหน่ายลูกหนี้เป็นสูญ

เดบิต บัญชีหนี้สูญลูกหนี้การค้า 20,000.00

บัญชีภาษีขาย $(21,400 \times 7/107)$ 1,400.00

เครดิต บัญชีลูกหนี้การค้า 21,400.00

- ปรับปรุงลดจำนวนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญด้วยจำนวนเดียวกันกับจำนวนลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นสูญ

เดบิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า 21,400.00

เครดิต บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า 21,400.00

ตัวอย่างที่ 5 การรับชำระคืนจากลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้ว

(1) จากตัวอย่างที่ 4 ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น จำนวน 10,000 บาท ที่ได้ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้ว ได้นำเงินมาชำระหนี้คืนทั้งหมด

วิธีปฏิบัติทางบัญชี ให้บันทึกบัญชี ณ วันที่ลูกหนี้้นำเงินมาชำระคืน

- โอนกลับรายการลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายหนี้สูญแล้ว

เดบิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

เครดิต บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

- บันทึกการรับเงินชำระหนี้จากลูกหนี้

เดบิต บัญชีเงินสด 10,000.00

เครดิต บัญชีลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น 10,000.00

- ปรับปรุงรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นสูญแล้วเป็นหนี้สูญ รับคืนตามจำนวนที่ได้รับชำระหนี้

เดบิต	บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	10,000.00	
	เครดิต	บัญชีหนี้สูญรับคืน	10,000.00

(2) จากตัวอย่างที่ 4 ลูกหนี้การค้ารายหนึ่งมีหนี้จำนวน 10,700 บาท ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่มไว้ด้วย และได้ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้ว ได้นำเงินมาชำระหนี้คืนจำนวน 5,350 บาท

วิธีปฏิบัติทางบัญชี ให้บันทึกบัญชี ณ วันที่ลูกหนี้นำเงินมาชำระคืน

- โอนกลับรายการลูกหนี้ที่ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญ (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

เดบิต	บัญชีลูกหนี้การค้า	10,700.00	
	เครดิต	บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	10,700.00

- บันทึกการรับเงินชำระหนี้จากลูกหนี้

เดบิต	บัญชีเงินสด	5,350.00	
	เครดิต	บัญชีลูกหนี้การค้า	5,350.00

- ปรับปรุงรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้การค้าที่ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้วเป็นหนี้สูญรับคืนตามจำนวนที่ได้รับชำระหนี้ พร้อมทั้งบันทึกภาษีขายจากหนี้สูญรับคืนด้วย

เดบิต	บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	5,350.00	
	เครดิต	บัญชีหนี้สูญรับคืน	5,000.00
		บัญชีภาษีขาย	350.00

ตัวอย่างที่ 6 ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ

ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2546 บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น มียอดคงเหลือ จำนวน 14,000 บาท แต่จากการคำนวณประมาณการหนี้สงสัยจะสูญควรจะมียอดเพียง 11,000 บาท

วิธีปฏิบัติทางบัญชี

ณ วันสิ้นปีบัญชี ให้ปรับปรุงบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ

เดบิต	บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	3,000.00	
	เครดิต	บัญชีหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้น	3,000.00

ส่วนที่ 5 การถือปฏิบัติ

ให้ยกเลิกคำแนะนำใด ๆ ในส่วนที่ได้เคยกำหนดไว้ซึ่งขัดหรือแย้งกับคำแนะนำนี้ให้ใช้คำแนะนำนี้แทน สำหรับการดำเนินการใด ๆ ที่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำเดิมก่อนคำแนะนำนี้มีผลบังคับใช้ ยังคงใช้ต่อไปได้จนกว่าจะสิ้นสุดรายการนั้น แต่หากประสงค์จะปรับปรุงให้เป็นไปตามคำแนะนำนี้ ก็สามารถทำได้

ทั้งนี้ ให้ถือปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 เป็นต้นไป และให้ใช้คำแนะนำนี้ กับกลุ่มเกษตรกรโดยอนุโลม

ให้ไว้ ณ วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2547

(ลงชื่อ) **สุพัตรา ธนเสนีวัฒน์**

(นางสาวสุพัตรา ธนเสนีวัฒน์)

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

พนักงานเจ้าหน้าที่ ปฏิบัติการแทน

นายทะเบียนสหกรณ์